

**МІНІСТЕРСТВО ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ ВНУТРІШНІХ СПРАВ
Навчально-науковий інститут № 3**

В.Л. Костюк, Н.В. Федоровська

**ЗАХИСТ ІНТЕРЕСІВ ДИТИНИ
ПІДРОЗДІЛАМИ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ
(В КОНТЕКСТІ ЗАПОБІГАННЯ ТА ПРОТИДІЇ
ДОМАШНЬОМУ НАСИЛЬСТВУ)**

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ

Київ – 2023

УДК 342.6+342.9+343.4/5+316.36

Авторський колектив:

Костюк Володимир Леонідович – завідувач наукової лабораторії з проблем превентивної діяльності та запобігання корупції ННІ №3 Національної академії внутрішніх справ, кандидат юридичних наук, старший науковий співробітник;

Федоровська Наталія Володимирівна – старший науковий співробітник наукової лабораторії з проблем превентивної діяльності та запобігання корупції ННІ №3 Національної академії внутрішніх справ.

Рецензенти:

Суденко Юлія Анатоліївна – викладач Державного закладу професійної (професійно-технічної) освіти зі специфічними умовами навчання «Академія патрульної поліції», доктор філософії;

Куліков Володимир Анатолійович – завідувач кафедри поліцейського права Національної академії внутрішніх справ, кандидат юридичних наук, доцент.

Рекомендовано до друку науково-методичною радою Національної академії внутрішніх справ від 24.10.2023 року (протокол № 13).

Захист інтересів дитини підрозділами Національної поліції (в контексті запобігання та протидії домашньому насильству): метод. реком. / В. Л. Костюк, Н. В. Федоровська. Київ : Нац. акад. внутр. справ, 2023. 64 с.

У методичних рекомендаціях подано алгоритм дій поліцейських при виявленні фактів домашнього насильства стосовно дитини або самою дитиною. Розкрито механізм захисту інтересів дитини шляхом її супроводження до безпечної інфраструктури, надання потрібної медичної, психологічної та правової допомоги (методика «Зелена кімната», модель «Барнахус»). Інформування постраждалих осіб (дитину) про їхні права, заходи і соціальні послуги, якими вони можуть скористатися звернувшись до суб'єктів, які здійснюють заходи у сфері запобігання та протидії домашньому насильству й насильству за ознакою статі. Викладено судову практику, зокрема рішення Європейського суду з прав людини у сфері захисту дітей від насильства.

Розраховано на поліцейських уповноважених підрозділів органів Національної поліції, здобувачів вищої освіти, науково-педагогічних працівників, державних службовців та інших фахівців, діяльність яких пов'язана із запобіганням та протидією домашньому насильству в умовах воєнного стану.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	4
1. ЗАКОНОДАВЧЕ ТА НОРМАТИВНО-ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЗАХИСТУ ДІТЕЙ У СФЕРІ ПРОТИДІЇ ДОМАШНЬОМУ НАСИЛЬСТВУ	7
1.1. Судова практика захисту жінок та дітей від насильства	8
Практика Європейського суду з прав людини	8
Судова практика України	14
Типові помилки поліцейських під час оформлення справ про вчинення домашнього насильства	15
2. ДІЇ ПОЛІЦЕЙСЬКИХ ПРИ ВИЯВЛЕННІ ФАКТІВ ДОМАШНЬОГО НАСИЛЬСТВА ЗА УЧАСТЮ ДИТИНИ АБО В ЇЇ ПРИСУТНОСТІ.....	19
2.1. Виявлення та своєчасне реагування на факти домашнього насильства... 26	
Ювенальна превенція.....	26
Мобільні групи з реагування на факти вчинення домашнього насильства	28
Сектор реагування патрульної поліції	28
2.2. Прийом і розгляд заяв та повідомлень про вчинення домашнього насильства стосовно дитини або дитиною	29
2.3. Інформування постраждалих осіб про їхні права, заходи і соціальні послуги, якими вони можуть скористатися.....	36
2.4. Супровід дитини до безпечної інфраструктури, надання потрібної медичної, психологічної та правової допомоги	39
Застосування спеціальних заходів протидії домашньому насильству	44
2.5. Винесення термінових заборонних приписів стосовно кривдників	44
2.6. Взяття на профілактичний облік кривдників та проведення з ними профілактичної роботи в порядку, визначеному законодавством	47
2.7. Здійснення контролю за виконанням кривдниками спеціальних заходів протидії домашньому насильству протягом строку їх дії.....	50
2.8. Взаємодія з іншими суб'єктами, що здійснюють заходи у сфері запобігання та протидії домашньому насильству.....	51
ДОДАТКИ.....	55

ВСТУП

Ставлення до дітей – це показник за яким можна судити про зрілість суспільства та про рівень його розвитку загалом. Діти мають ті самі права людини, що й дорослі, але через фізичну та розумову незрілість не в змозі повною мірою реалізовувати та захищати їх. З вини дорослих діти найчастіше стають жертвами фізичного, сексуального та психоемоційного насильства.

Актуальність захисту прав жінок та дітей, які стають жертвами домашнього насильства, підкреслюється проведенням парламентських слухань у Верховній Раді України на тему «Запобігання та протидія дискримінації жінок з вразливих соціальних груп», на яких Уповноважений Верховної Ради України з прав людини Л. Денісова зазначила, що найбільше страждають жінки з числа внутрішньо переміщених осіб, жінки з інвалідністю, сільські жінки, особи похилого віку, та представниці ромської національної меншини. До суб'єктів, дотичних до забезпечення прав дітей, які стали жертвами домашнього насильства, а також профілактики насильства щодо дітей відносяться: центри соціальних служб, органи опіки та піклування, навчальні заклади та установи системи освіти, органи та підрозділи Національної поліції, тощо.

Відповідно до статті 21 Закону України «Про Національну поліцію» до числа основних повноважень поліції належить здійснення у межах своєї компетенції, визначеної законом, контролю за дотриманням вимог законів та інших нормативно-правових актів щодо опіки, піклування над дітьми-сиротами та дітьми, позбавленими батьківського піклування, вжиття заходів щодо запобігання дитячій бездоглядності, правопорушенням серед дітей, а також соціального патронажу щодо дітей, які відбували покарання у виді позбавлення волі; *вжиття заходів для запобігання та протидії домашньому насильству* або насильству за ознакою статі.

Наразі Національною поліцією реалізуються низка проєктів, спрямованих на створення безпечного середовища для дітей, зокрема «Спорт заради розвитку», «Почуємо кожного», «Мій вибір – Життя без наркотиків». Продовжується реалізація таких проєктів, як «Діти. Поліція. Безпека», «Безпечна школа», «Стоп, шкільний булінг», «Маю право бути собою», «Будуємо майбутнє разом», «Відповідальність починається з мене!».

Триває процес удосконалення системи розшуку дітей. Зокрема, продовжується успішна реалізація спільного з ПрАТ «Київстар» інформаційного сервісу «Пошук дітей». Його метою є сприяння розшуку дітей шляхом поширення серед абонентів через СМС-розсилку повідомлень про зникнення дитини. Від початку впровадження сервісу за інформацією, отриманою від громадян, поліцейським вдалося розшукати 21 дитину, що вказує на його ефективність, небайдужість громадян до надзвичайних подій за участю дітей.

Вагомим досягненням є впровадження у 2021 році системи сповіщення про розшук зниклих дітей «Amber Alert» з метою поширення серед громадськості, зокрема спільноти соціальної мережі «Facebook», інформації про зниклу дитину шляхом надсилання користувачам соцмережі інформаційних повідомлень зі стислою інформацією та описом дитини, якщо є підстави вважати, що дитина в небезпеці або стала жертвою злочину.

Слід зазначити, що у 2021 році за майже 16 тис. заяв та повідомлень щодо безвісного зникнення неповнолітніх, які надійшли до територіальних підрозділів поліції, упродовж першої доби розшукано 96 % дітей.

Основним органом у системі Національної поліції, на який покладається обов'язок щодо здійснення профілактичної діяльності, спрямованої на запобігання вчиненню дітьми та щодо них кримінальних і адміністративних правопорушень, виявлення причин і умов, які цьому сприяють, ужиття в межах своєї компетенції заходів для їх усунення, є підрозділи ювенальної превенції.

У наш час, постраждалою дитиною визнається не лише та, яка зазнала домашнього насильства, але й свідок (очевидець) такого насильства. Жорстоке ставлення до дитини і нехтування її інтересами можуть мати різні види і форми, але їх наслідками завжди є серйозний збиток для здоров'я, розвитку і соціалізації дитини, нерідко й загроза її життю чи навіть є причиною смерті.

В умовах сьогодення **особливо вразливою категорією жертв домашнього насильства є діти**. Для ефективного реагування на факти домашнього насильства на підставі повідомлення дитини потрібно володіти певними знаннями та навиками роботи з даною категорією осіб. Адже через певні обставини, наприклад страх, біль, наявність кривдника в приміщенні тощо, дитині важко надати повну та чітку інформацію про насильство.

До початку повномасштабного вторгнення від домашнього насильства страждало близько 1,8 мільйона жінок (у 2020-2021 рр. показник звернень зріс на 56 %). Упродовж I півріччя 2022 р. до Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини надійшло 67 звернень про порушення прав осіб, які постраждали від домашнього насильства, а за аналогічний період 2021 р. – 110 таких звернень.

У 2022 році діяльність правоохоронних органів здійснювалась в умовах підвищеного навантаження, що пов'язано з виконанням як безпосередньо функцій з протидії злочинності так і з виконанням завдань з відсічі та стримування збройної агресії російської федерації. Забезпечено активну участь поліції в гуманітарній підтримці громадян – супроводженні відповідних перевезень до найбільш віддалених населених пунктів, які потерпають від постійних ворожих обстрілів, організації роботи гуманітарних пунктів допомоги населенню, надано допомогу та забезпечено захист і порядок під час евакуації 5 млн громадян.

На сьогодні запобігання та протидія домашньому насильству визначена Міністром внутрішніх справ України пріоритетом в діяльності Національної поліції України на найближчі роки. В свою чергу, керівник управління ювенальної превенції Національної поліції Василь Богдан зазначив, що безпека дітей є одним із пріоритетів у діяльності поліції, а особливо в умовах воєнного стану: «За ініціативою МВС та Нацполіції України у співпраці з іншими відомствами та за підтримки Дитячого фонду ООН (ЮНІСЕФ) реалізується низка проєктів, спрямованих на формування безпечного простору, посилення профілактичної складової, забезпечення захисту прав дітей. Особливо важливою ця робота у є нинішніх реаліях, коли зросла потреба не лише у фізичній безпеці, а й в психологічній підтримці, підвищенні емоційної стійкості. Чимало уваги

приділяється створенню безпечних умов навчання, зокрема для дітей із родин, що опинилися у складних життєвих обставинах».

Оскільки при реагуванні на випадки домашнього насильства в зв'язку з дією карантинних обмежень чи блекауту можуть виникати труднощі, відсутні за звичайних умов, доводиться вдаватися до особливих дій. Також, коли постраждалим від домашнього насильства призначались судово-медичні експертизи, однак громадський транспорт не функціонував, поліція використовувала службовий транспорт для їхнього доправлення. Відсутність мобільного зв'язку, інтернету та електроенергії позбавляють можливості викликати поліцію на факт вчинення насильства, зокрема домашнього або звернутись на Національну гарячу лінію. При винесенні термінових заборонних приписів також виникали труднощі з моніторингом їхнього дотримання, оскільки кривдник та постраждала особа перебували в одному приміщенні. Наразі можна використати досвід Молдови, яка на законодавчому рівні, адаптуючи до умов пандемії, ухвалена у 2021 році зміни щодо здійснення електронного моніторингу за дотриманням кривдником умов захисного припису із використанням електронних браслетів. До того ж поліції доводилось телефонувати або зв'язуватись з потерпілим від домашнього насильства онлайн.

Крім того, у зв'язку з особливими умовами, в яких опинилися постраждалі через дію карантинних обмежень, а саме – цілодобове перебування в одному приміщенні з кривдником, обмеження доступу до спеціалізованих служб підтримки, обмеження в пересуванні транспортом тощо, для них виникають підвищені ризики, які відсутні за звичайних умов. У зв'язку з цим необхідне вироблення спеціальних інструкцій/методичних рекомендацій, якими поліція зможе керуватися на випадок таких кризових ситуацій, як пандемія COVID-19, включаючи перегляд та доповнення Порядку проведення оцінки ризиків вчинення домашнього насильства з урахуванням даного контексту.

Поліпшити інформування населення про можливість скористатися таким механізмом захисту від домашнього насильства, як терміновий заборонний припис та обмежувальний припис, і особливо про те, що такий припис можна отримати також для захисту дитини.

1. ЗАКОНОДАВЧЕ ТА НОРМАТИВНО-ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЗАХИСТУ ДІТЕЙ У СФЕРІ ПРОТИДІЇ ДОМАШНЬОМУ НАСИЛЬСТВУ

Концепцію «дитина – свідок, дитина, яка постраждала від домашнього насильства», було введено до українського законодавства й вона набрала чинності у 2018 році в Законі України «Про запобігання та протидію домашньому насильству», де у статті першій визначено таке поняття: «дитина, яка постраждала від домашнього насильства – це особа, яка не досягла 18 років та зазнала домашнього насильства у будь-якій формі або стала свідком (очевидцем) такого насильства».

Сучасний прогрес у сфері протидії домашньому насильству в Україні пов'язується не лише з удосконаленням національного законодавства та його поступовим приведенням у відповідність із міжнародними стандартами, а й широкою інформаційно-просвітницькою роботою, що покликана сприяти підвищенню обізнаності населення.

Конвенція ООН про права дитини, ратифікована Україною в 1991 році. Цей документ визначає основні правові стандарти у сфері захисту прав дитини. Згідно з положеннями ст. 16 Конвенції ООН жодна дитина не може бути об'єктом свавільного або незаконного втручання в здійснення її права на особисте і сімейне життя або незаконного посягання на її честь і гідність. Дитина має право на захист закону від такого втручання або посягання. Згідно зі статтями 3, 18 Конвенції ООН в усіх діях щодо дітей, незалежно від того, здійснюються вони державними чи приватними установами, що займаються питаннями соціального забезпечення, судами, адміністративними чи законодавчими органами, першочергова увага приділяється якнайкращому забезпеченню інтересів дитини.

В 1995 році Україна стала членом Ради Європи, для якої захист прав дітей та просування правосуддя, дружнього до дітей, є пріоритетним завданням. Завдяки членству України в Раді Європи, країна повинна реформувати національне законодавство згідно норм та стандартів Ради Європи, у тому числі і щодо захисту дітей – жертв насильства або свідків злочинів. Тобто, Україна є учасницею цілого ряду міжнародних документів щодо забезпечення прав дитини та постійно удосконалює національне законодавство в цьому напрямку. Законотворчий процес країни у сфері захисту дітей перебуває в постійній динаміці.

20 червня 2022 р. Верховна Рада ратифікувала «Конвенцію Ради Європи про запобігання насильству стосовно жінок і домашньому насильству та боротьбу із цими явищами», звану як «Стамбульська конвенція», що визначає загальні положення недопустимості дискримінації за гендерною ознакою, певні механізми протидії, основні моменти, які вчать про захист і підтримку, про профілактику, про навчання. З ратифікацією зазначеної конвенції мало що може змінитись для українців, оскільки законодавство країни і раніше мало безліч інструментів для запобігання та подолання домашнього насильства.

На дітей потерпілих від домашнього насильства також впливає насильство, адже вони безпосередньо страждають від нього. Діти можуть піддаватися

насилъству з боку кривдника або інших осіб, з якими вони проживають. Діти також можуть зазнавати впливу насилъства опосередковано, ставши його свідками.

Стамбульська конвенція розглядає питання віктимізації дітей у якості свідків та підкреслює важливість надання підтримки з боку фахівців (ст. 22, 23 і 26) і обов'язкового врахування найкращих інтересів дитини (ст. 26.2). Під час оцінювання найкращих інтересів дитини слід врахувати усі відомі випадки насилъства (ст. 31.1). Інші додаткові заходи, такі як тимчасове або постійне вилучення дитини з сім'ї, слід розглядати як заходи крайньої необхідності, тоді як пріоритетними повинні бути нагальні заборонні приписи або приписи про захист.

Ще одним позитивним моментом є постанова Кабінету Міністрів України – Питання Державної соціальної програми запобігання та протидії домашньому насилъству та насилъству за ознакою статі на період до 2025 року, яка передбачає належне виявлення та реагування, надання якісної та своєчасної допомоги постраждалим від насилъства, а також формування нульової толерантності до насилъства у населення, запобігання насилъству. Одним з актуальних питань зазначеної програми є удосконалення системи запобігання та протидії насилъству, а також відповідної нормативно-правової бази, запровадження дієвого механізму взаємодії суб'єктів, що проводять заходи у сфері запобігання та протидії домашньому насилъству та насилъству за ознакою статі.

Основними нормативно-правовими актами, що регулюють діяльність підрозділів ювенальної превенції Національної поліції України, є такі: Конституція України; Конвенція ООН про права дитини; Кодекс України про адміністративні правопорушення; Кримінальний кодекс України; Закон України «Про Національну поліцію»; Закон України «Про освіту»; Закон України «Про охорону дитинства»; Закон України «Про соціальну роботу з сім'ями, дітьми та молоддю»; Закон України «Про органи і служби у справах дітей та спеціальні установи»; Закон України «Про запобігання та протидію домашньому насилъству»; Інструкція з організації роботи підрозділів ювенальної превенції Національної поліції України; Порядок взаємодії суб'єктів, що здійснюють заходи у сфері запобігання та протидії домашньому насилъству і насилъству за ознакою статі.

1.1. Судова практика захисту жінок та дітей від насилъства

Практика Європейського суду з прав людини

Практика Європейського суду з прав людини відіграє важливу роль у формуванні та зміцненні міжнародного підходу до питань боротьби з насилъством стосовно жінок та дітей та ілюструє випадки, у яких держави-члені Ради Європи не змогли запобігти, розслідувати і застосувати санкції до кривдників у справах щодо домашнього насилъства.

При визначенні найкращих інтересів дитини в конкретній справі Європейський суд з прав людини бере до уваги два міркування: по-перше, в найкращих інтересах дитини зберегти її зв'язки з сім'єю, окрім випадків, коли

доведено, що сім'я непридатна для цього; і по-друге, в найкращих інтересах дитини забезпечити її розвиток в безпечному, надійному і стабільному середовищі та в середовищі.

Розглянемо деякі рішення ЄСПЛ (повне викладення у додатку 1):

Рішення ЄСПЛ		Дитина	Оцінка Суду:	п/н додатка, (QR-код)
Контрова проти Словаччини (2007)	Справа, у якій правоохоронні органи не лише не розпочали належного розслідування не лише не розпочали належного розслідування на основі заяви жертви, але й один з їхніх представників допоміг жертві змінити свою скаргу, щоб вона зводилася до незначного правопорушення.	Батько-кривдник ЗАСТРЕЛИВ доньку (1997 р.н.) та сина (2001 р.н.).	Суд виявив порушення ст.2 (право на життя) ЄКПЛ у тому, що органи влади не захистили життя дітей заявниці. Суд зауважив, що ситуація у сім'ї заявниці була відома місцевій поліції.	Kontrová s. Slovaquie № 7510/04, рішення від 03.10.2017
Опуз проти Туреччини (2009)	Національні органи влади не змогли захистити право на життя заявниці та її родини, а також проявили недбалість при запобіганні та припиненні «неодноразового» насильства, в т.ч. погроз смертю та травм, які вона зазнала; – відсутній захист жінок від домашнього насильства відповідно до національного законодавства.	З 1995 року заявниці та її мати не лише отримували погрози вбивства, проявів насильства з тяжкими наслідками та замаху на вбивство, а й застрелив мати. В родині росло 3 дітей - 1993, 1994 та 1996 року народження.	У 2002 році, у той момент, коли мати заявниці намагалася допомогти заявниці втекти з родинного помешкання, її застрелив чоловік заявниці. Мати заявниці померла миттєво. Нарешті Суд із великим занепокоєнням зауважує, що заявниці і до моменту розгляду справи ЄСПЛ зазнає насильства, а	Opuz v. Turkey, № 33401/02, рішення від 09.06.2009

			органи влади продовжують виявляти пасивність.	
Єремія та інші проти Республіки Молдова (2013)	Справа стосувалася скарги заявників про те, що молдовська влада не змогла захистити їх від агресивної поведінки та жорстокого поводження їхнього чоловіка і батька-поліцейського.	Двоє доньок зазнавали домашнє насильство та жорстоке поводження з боку батька-поліцейського. Негативно позначилося на ПСИХОЛОГІЧНОМУ САМОПОЧУТТІ дітей.	Суд постановив, що було порушено ст. 3 ЄКПЛ щодо матері та обох дочок. Суд визнав втручання у права дітей відповідно до ст. 8 ЄКПЛ.	Eremia v. the Republic of Moldova, №3564/11, рішення від 28.05.2013
Талпіс проти Італії (2017)	Справа стосується домашнього насильства, ілюструє невиконання органами влади обов'язку з захисту від актів домашнього насильства та відсутність дій з боку органів влади, що недооцінили масштаби відповідного насильства і таким чином підтримали його.	Батько-кривдник наніс ножове поранення синові, який намагався захистити матір. Син ПОМЕР від нанесених ушкоджень.	Суд виявив порушення ст. 2 ЄКПЛ у вбивстві сина та замаху на вбивство пані Талпіс, порушення ст. 3 ЄКПЛ у невиконанні органами влади свого обов'язку захистити пані Талпіс від насильства та порушення ст. 14 ЄКПЛ у зв'язку зі ст. 2 та 3 ЄКПЛ. Невживши негайних заходів національні органи влади сприяли для повторення актів насильства, що врешті-решт призвело до вбивства сина пані Талпіс та замаху на	Talpis v. Italy. № 41237/14, рішення від 02.03.2017

			вбивства її самої.	
М.С. проти України (2017)	Неспроможність національними органами державної влади провести ефективне розслідування заяв щодо розбещення дитини. Неспроможність національних судів належним чином визначити місце проживання дитини.	Суд зазначив, що поточна справа стосується стверджуваного РОЗБЕЩЕННЯ ДОНЬКИ заявника.	Суд зазначив, що така заява про ризик застосування домашнього насильства до дитини заслуговувала на більш ретельне вивчення для встановлення того, чи існували підвищені ризики захисту і безпеки дитини під час проживання з матір'ю. Суд визначає, що тривалість часу, проведеного дитиною з бабусею чи дідусем могла бути важливим фактором у забезпеченні найкращих інтересів дитини. <u>Окрема думка судді Ранзоні</u> «що факти не розкривали жодних виняткових обставин, які могли би обґрунтувати розлуку дитини з матір'ю»...	CASE OF M.K. v. UKRAINE. № 24867/13, рішення від 15.12.2022
Р.Б. проти Естонії (2021)	Неефективний захист з боку держави та її органів в частині здійснення неефективного	Заявниця (2007 р.н.) у свої 4,5 років заявила до поліції про злочин, що у	Суд зазначає, що зобов'язання держави відповідно до статей 3 і 8 Конвенції у	CASE OF R.B. v. ESTONIA. № 22597/16, рішення від 22.09.2021

	розслідування кримінального правопорушення (сексуального насильства), вчиненого щодо заявниці її батьком, який був виправданий через порушення процесуальних правил збирання доказів.	період з 2009 по березень 2012 р. вчиняв її батько, який неодноразово вступав у статеві зносини , користуючись нездатністю дитини усвідомлювати значення його дій, вставляючи палець у піхву та анус дитини. Крім того, наказуючи своїй доньці гладити його статевий орган, він вчиняв інший вид сексуального насильства. Ці дії кваліфіковано за чинними на той час статтями 141 (зґвалтування) та 142 (втягнення неповнолітньої особи в задоволення статевого бажання) Кримінального кодексу.	справах про ймовірне сексуальне насильство над дітьми вимагають поваги до найкращих інтересів дитини . Право на людську гідність і психологічну цілісність вимагає особливої уваги, якщо дитина є потерпілою від насильства (М.М.В. проти Словаччини, № 6318/17, § 61, 26 листопада 2019 року, та С.А.С. і С.С. проти Румунії, № 26692 /05, § 82, 20 березня 2012 року). Суд також підкреслив, що на держави покладається обов'язок прийняти процесуальні норми, які гарантують і захищають свідчення дітей (G.U. проти Туреччини, № 16143/10, § 73, 18 жовтня 2016 року).	
Володіна проти Росії (2021)	Порушення статті 8 Конвенції (право на повагу до приватного життя) в контексті	Публікація інтимних фотографій Володіної, покликаних привернути	Діти мають право на ефективний захист. В судовому рішенні	VOLODINA v. RUSSIA. № 41261/17, 40419/19. Рішення 14.12.2021

	неспроможності органами влади захистити заявницю від повторних актів насильства в мережі Інтернет та невжиття ефективних заходів щодо розслідування цього питання.	увагу її сина, його однокласників та їхнього вчителя, мала на меті принизити її.	зазначено, що кібернасильство становить одну із форм домашнього насильства. Лансаротська та Стамбульська конвенції дають рекомендації, зокрема щодо кримінального законодавства, яке захищає дітей і жінок від жорстокого поводження та насильства, у тому числі в онлайн-середовищі.	
М.М. та З.М. проти України (2022)	Порушення статті 8 Конвенції (право на повагу до приватного та сімейного життя) в контексті порушення національними правоохоронними органами права заявниці на ефективне розслідування заявлених нею випадків домашнього насильства.	Заявниця стверджувала, що колишній чоловік намагався змусити її відновити їхні стосунки та поведився агресивно щодо неї та їхніх синів. Зокрема, близько десяти разів у період з 2017 по 2018 він приходив до дому заявниці, кричав і лаявся на неї, хапав її за горло, погрожував побити чи вбити її та підпалити її квартиру, забрав сина - другого заявника - без її згоди, відмовляючись	Суд визнає, що влада не змогла належним чином відреагувати на стверджувані випадки домашнього насильства щодо заявників і не оцінила їхню ситуацію в цілому, включаючи будь-який можливий ризик того, що подібні інциденти повторяться. Відповідно було порушення статті 8 Конвенції з цього приводу. Суд вважає, що він розглянув основні правові питання, порушені в цій	CASE OF M.M. AND Z.M. v. UKRAINE. № 4669/20, рішення від 03.11.2022

		повернути його протягом приблизно чотирьох місяців, і намагався «викрасти» їхнього другого сина.	заяві, і що немає потреби виносити окрему ухвалу щодо прийнятності та суті скарг заявників за статтями 6, 8 і 13 Конвенції стосовно провадження щодо опіки над дитиною , ухваленого в липні 2020 року.	
--	--	---	---	--

Крім цього, слід враховувати інтереси дитини, а саме «забезпечення її розвитку у безпечному, спокійному та стійкому середовищі, що не є неблагонадійним». Ця позиція була висвітлена у рішенні Європейського суду з прав людини від 16 липня 2015 року у справі «Мамчур проти України». У 2006 році Деснянська районна у м. Чернігові рада прийняла рішення призначити В.К. (старша сестра) опікуном А.М. на підставі того, що «мати дитини померла [та] її батько, який є інвалідом II групи, за станом здоров'я не може займатись вихованням [дитини] (рішення про встановлення опіки)». Посилаючись на випадок, що відбувся 31.12.2006, внаслідок якого А.М. травмувалась заявник стверджував, що поки його дочка залишалась з В.К., її життя та здоров'я було під загрозою. Зокрема, заявник посилався, серед іншого, на статті 152, 153, 157, 160 та 163 Сімейного кодексу України, статті 58, 79, 1167 та 1168 Цивільного кодексу України, а також на статті 3 та 9 Конвенції про права дитини від 1989 року.

Судова практика України

В огляді на Постанову Верховного Суду України від 07.12.2022 у справі № 742/710/19¹ зазначено, що “положення про право батьків і дітей бути поряд один з одним не може тлумачитися на шкоду інтересам дитини, при розгляді справи суди насамперед мають виходити з інтересів самої дитини... повернення дитини одному із батьків можливе у тому випадку, коли таке повернення не суперечить інтересам дітей, а також не зумовлює створення небезпеки для їхнього життя, здоров'я та розвитку”.

З 214 проаналізованих справ щодо притягнення до кримінальної відповідальності за домашнє насильство в період з 01.03.2022 до 01.06.2022 лише у 8 % (17 справ) було застосовано практику ЄСПЛ. Тож суди здебільшого не використовують практику ЄСПЛ, коли вирішують питання про притягнення до

¹ Огляд практики Верховного Суду у справах про повернення дитини на виховання. URL: <https://jurfem.com.ua/ohlyad-vs-povernennya-dytyny/>

кримінальної відповідальності за вчинення домашнього насильства. Ухвалення рішень без орієнтації на практику ЄСПЛ може призводити до вирішення таких справ без урахування всієї глобальної проблематики домашнього насильства.

Кримінальна відповідальність за злісне невиконання обов'язків по догляду за дитиною або за особою, щодо якої встановлена опіка чи піклування (ст. 166 КК), настає в разі вчинення умисного діяння як у формі бездіяльності за умови злісного невиконання обов'язків по догляду за дитиною або за особою, щодо якої встановлена опіка чи піклування, так і у формі дії (фізичне та психічне насильство, жорстоке ставлення тощо) та в разі настання тяжких наслідків для потерпілої особи.

Адміністративним проступком, відповідальність за який настає за ст. 173-2 КУпАП, може визнаватися вчинення домашнього насильства, яке не є тривалим чи систематичним, однак злісний характер діяння винуватої особи стосовно дитини або особи, щодо якої встановлено опіку чи піклування, може бути ознакою об'єктивної сторони злочину, передбаченого ст. 166 КК (постанова ВС від 02.11.2021 у справі № 450/1146/14-к (провадження № 51-3650км21) <https://reyestr.court.gov.ua/Review/100957076>)³.

Звернення до суду із заявою про видачу обмежувального припису стосовно кривдника у разі вчинення домашнього насильства стосовно дитини. В огляді на Постанову Верховного Суду України від 16.06.2021 р. у справі № 369/13467/21⁴ зазначено, що у жовтні 2020 р. до місцевого суду надійшла сформована в системі «Електронний суд» заява неповнолітнього ОСОБА_1 про видачу обмежувального припису стосовно своєї матері ОСОБА_2 строком на 6 місяців. Адвокат в інтересах ОСОБА_2 звернувся до суду з клопотанням про залишення заяви без розгляду, оскільки заяву подано особою, яка **не має цивільної процесуальної дієздатності**. У випадку представництва у суді малолітньої особи адвокат повинен надати суду докази наявності згоди її батьків на укладення договору про надання правничої допомоги. Під час представництва особи, яка досягла 14-ти років, адвокат надає суду документи, що підтверджують повноваження на представництво (ордер, довіреність), без необхідності подання згоди батьків на укладення договору з таким адвокатом. При цьому суд не може вимагати пред'явлення договору про надання правової допомоги для підтвердження повноважень на представництво особи, яка досягла 14-ти років.

Типові помилки поліцейських під час оформлення справ про вчинення домашнього насильства⁵

1. Фабула, зазначена в протоколі про адміністративне правопорушення, не відповідає складу правопорушення, зокрема:

² Там само.

³ Там само.

⁴ Постанова ВС/КІС від 16.06.2021 р. у справі №369/13467/21. URL: <https://verdictum.ligazakon.net/document/98267310>

⁵ Діяльність поліцейських щодо запобігання та протидії домашньому насильству: методичні рекомендації для поліцейських мобільних груп реагування на факти вчинення домашнього насильства / О.В. Ковальова, А.І. Берендєєва. Одеса : ОДУВС, 2023. 60 с.

- використовується термінологія, яка не відповідає чинному законодавству, зокрема замість «домашнє насильство» вживаються терміни «насильство в сім'ї», «побутова сварка», «сімейний конфлікт», тощо;

- не повністю викладено об'єктивну сторону вчиненого правопорушення, передбаченого ст. 173-2 КУпАП.

Суть адміністративного правопорушення (опис протиправного діяння) повинна точно відповідати ознакам складу адміністративного правопорушення, зазначеним у статті 173-2 КУпАП. Тобто важливо зазначити не сам факт домашнього насильства, а об'єктивну сторону, тобто сукупність передбачених ст. 173-2 КУпАП ознак, що характеризують зовнішній прояв адміністративного правопорушення. Крім того, зазначаючи форму домашнього насильства (фізичне, економічне, психологічне) необхідно зазначити, в чому вона проявляється з урахуванням ознак, викладених у п. 4, 14, 17 ч. 1 ст. 1 Закону. При цьому, якщо як наслідок у фабулі зазначено «завдало шкоду психічному здоров'ю особи», суддя може зазначати про необхідність відповідного заключення лікаря. Тому поліцейські переважно використовують наступне формулювання наслідку психологічного насильства: «могло завдати шкоди психічному здоров'ю особи»;

- неправильно співвіднесені діяння та форма домашнього насильства;

Розповсюдженими є помилки поліцейських у випадку вчинення домашнього насильства, яке виявилось у вигляді «погрози вигнати з дому», якщо відносять дане діяння до економічної форми домашнього насильства. Ключовим діянням в цьому випадку є «погроза», оскільки фактично постраждалу особу з дому ще не вигнали, а погроза є проявом психологічної, а не економічної форми домашнього насильства. Також розповсюдженими є випадки, коли в протоколі про адмінправопорушення зазначено декілька форм домашнього насильства, а наведено діяння, які відповідають лише одній із них;

- не зазначена ступінь споріднення постраждалої особи та кривдника, у зв'язку із чим неможливо визначити, чи належать вони до кола осіб, на яких розповсюджується дія законодавства у сфері запобігання та протидії домашньому насильству (ст. 3 Закону).

Умовно *схему фабули* за вчинення домашнього насильства для занесення до протоколу про адміністративне правопорушення за ст.173-2 КУпАП можна представити наступним чином:

Варіант 1. Дата + час + місце + кривдник (ОСОБА 1) вчинив стосовно + ступінь споріднення + постраждала (ОСОБА 2) (+ в присутності неповнолітньої/малолітньої дитини (за наявності) + домашнє насильство + якої форми (форм) + а саме: (діяння, відповідно до ст.1 Закону) (+що могло завдати/завдало...наслідки (якщо психологічна форма насильства).

Варіант 2. Дата + час + місце + кривдник (ОСОБА 1) + діяння (відповідно до ст.1 Закону) + відносно (ступінь споріднення) + постраждала (ОСОБА 2) (+ в присутності неповнолітньої/малолітньої дитини (за наявності) +, чим вчинив домашнє насильство + якої форми (форм) (+ що могло завдати/завдало...наслідки (якщо психологічна форма домашнього насильства).

Практика свідчить, що суд не притягує кривдника до адміністративної відповідальності за невиконання термінового заборонного припису або неповідомлення про місце свого тимчасового перебування виходячи з наступних підстав:

- терміновий заборонний припис складено нерозбірливо;
- в протоколі не конкретизовано об’єктивну сторону адміністративного правопорушення, не зазначено дати вчинення та суті адміністративного правопорушення, не вказано у чому полягали конкретні дії, які було кваліфіковано як домашнє насильство⁶;
- не вказано у протоколі місце вчинення правопорушення, місце проживання правопорушника, місце проживання потерпілої⁷;
- в протоколі відсутні відомості на підтвердження роз’яснення прав та обов’язків, передбачених ст. 63 Конституції України, ст. 268 КУпАП⁸;
- відсутність підтвердження того, що особа була ознайомлена під підпис з терміновим заборонним приписом:

«в матеріалах даної адміністративної справи відсутні будь які докази порушення ОСОБА_1 термінового заборонного припису, оскільки терміновий заборонний припис стосовно кривдника, який наявний в матеріалах даної адміністративної справи, складений **НЕРОЗБІРЛИВО І НЕЧИТАЄМО**

⁶ Справа №345/4259/21

⁷ Справа №664/83/21

⁸ Справа №613/726/21

підтвердження того, що особа була ознайомлена під підпис з даним терміновим заборонним приписом в матеріалах адміністративної справи відсутні»⁹;

- до протоколу про адміністративне правопорушення не було долучено копії термінового заборонного припису, в самому протоколі не вказано строк дії заборони.

«Однак, до протоколу про адміністративне правопорушення не було долучено копії даного заборонного припису, в самому протоколі не вказано строк дії заборони, у зв'язку з чим суддя позбавлений можливості винести законне і обґрунтоване рішення»¹⁰.

Верховний Суд у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду при розгляді адміністративної справи №524/5741/16-а (Постанова від 20.05.2020 р.) зазначив, що попри той факт, що матеріали справи неодноразово направлялись на дооформлення, всі недоліки усунуті не були, тоді як рапорти, складені на виконання цих недоліків, по-перше, не можуть замінити собою протоколу про адміністративне правопорушення, а по-друге, поліцейський є зацікавленою особою, а тому його рапорт не може бути доказом вчинення адміністративного правопорушення.

Судом було повернуто матеріали на дооформлення через відсутність в протоколі дитини-свідка, яка автоматично стає потерпілою. Суд зробив акцент на застосуванні концепції «дитина-свідок – дитина-постраждала від домашнього насильства», за наявності відповідних підстав¹¹.

⁹ 01 квітня 2020 р. м. Житомир, справа № 296/256/20

¹⁰ 22 квітня 2020 р. м. Житомир справа № 295/452-/20

¹¹ Постанова від 28.07.2021 року у справі №174/487/2121.

2. ДІЇ ПОЛІЦЕЙСЬКИХ ПРИ ВИЯВЛЕННІ ФАКТІВ ДОМАШНЬОГО НАСИЛЬСТВА ЗА УЧАСТЮ ДИТИНИ АБО В ЇЇ ПРИСУТНОСТІ

Реагування на факти домашнього насильства здійснюється підрозділами Національної поліції України в межах їх повноважень визначених Законом України «Про Національну поліцію».

До повноважень уповноважених підрозділів органів Національної поліції України щодо захисту дитини у сфері запобігання та протидії домашньому насильству належать:

1) виявлення фактів домашнього насильства та своєчасне реагування на них;

2) прийом і розгляд заяв та повідомлень про вчинення домашнього насильства, у тому числі розгляд повідомлень, що надійшли до кол-центру з питань запобігання та протидії домашньому насильству, насильству за ознакою статі та насильству стосовно дітей, вжиття заходів для його припинення та надання допомоги постраждалим особам з урахуванням результатів оцінки ризиків у порядку, визначеному центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері запобігання та протидії домашньому насильству, спільно з Національною поліцією України;

3) інформування постраждалої дитини про її права, заходи і соціальні послуги, якими вона може скористатися;

4) винесення термінових заборонних приписів стосовно кривдників;

5) взяття на профілактичний облік кривдників та проведення з ними профілактичної роботи в порядку, визначеному законодавством;

6) здійснення контролю за виконанням кривдниками спеціальних заходів протидії домашньому насильству протягом строку їх дії;

7) анулювання дозволів на право придбання, зберігання, носіння зброї та боєприпасів їх власникам у разі вчинення ними домашнього насильства, а також вилучення зброї та боєприпасів у порядку, визначеному законодавством;

8) взаємодія з іншими суб'єктами, що здійснюють заходи у сфері запобігання та протидії домашньому насильству;

9) звітування центральному органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері запобігання та протидії домашньому насильству, про результати здійснення повноважень у цій сфері у порядку, визначеному центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері запобігання та протидії домашньому насильству.

Слід зазначити, що уповноважені підрозділи органів Національної поліції України здійснюють свої повноваження у сфері запобігання та протидії домашньому насильству з урахуванням міжнародних стандартів реагування правоохоронних органів на випадки домашнього насильства та оцінки ризиків.

Поліцейські можуть проникати до житла особи без вмотивованого рішення суду в невідкладних випадках, пов'язаних із припиненням вчинюваного акту

домашнього насильства, у разі безпосередньої небезпеки для життя чи здоров'я постраждалої особи¹².

У першому півріччі 2022 року до Національної поліції України надійшло 18104295 звернень з приводу домашнього насильства:

- на лінію «102» надійшло 110849 повідомлень;
- зареєстровано в ЄО заяв та повідомлень про кримінальні правопорушення та інші події, пов'язані з домашнім насильством – 84015;
- зареєстровано в ЄРДР – 1118;
- за результатами перевірки підтверджено насильство щодо жінок – 20708.

Упродовж вересня-листопада 2022 року консультанти/-ки Національної гарячої лінії з попередження домашнього насильства, торгівлі людьми та гендерної дискримінації проводили опитування у рамках реалізації Проекту «Підтримка жінок, миру та безпеки в Україні» серед абоненток, які зверталися, в контексті повномасштабного вторгнення російської федерації в Україну. Серед 212 опитаних 186 жінок зазначили, що постраждали від домашнього насильства, 15 – від різних насильницьких дій сексуального характеру, також **39 % респондентів зазначили, що випадок насильства вплинув на дитину/дітей**¹³.

Основними видами домашнього насильства над дітьми є:

- 1) *фізичне насильство* – навмисне нанесення ушкодження дитині у віці до 18 років;
- 2) *сексуальне* – використання дитини для сексуального задоволення;
- 3) *психологічне* – комплекс принизливого ставлення до дитини поруч з образами та знецінюванням;
- 4) *нехтування* – нездатність забезпечити дитині чи підлітку віком до 18 років основні життєві потреби (одяг, їжу, медичне обслуговування, житло, захист). Звісно, найчастіше має місце поєднання декількох видів насильства. Найбільш тяжкою психологічною травмою за своїми наслідками є сексуальне насильство, вчинене щодо дитини. Найбільш поширеною формою такого насильства є інцест, тобто статевий зв'язок між членами сім'ї.¹⁴

Бути жертвою насильства - несвідоме рішення, тоді як бути кривдником - це свідомий вибір завдавати шкоду життю та здоров'ю іншої людини.

Насильство завдає шкоди не лише *фізичному*, а й психічному здоров'ю постраждалих, і часто супроводжується сексуальним та економічним насильством.

Проявами фізичного насильства щодо дітей можуть бути:

- дитину ставили в куток або замикали у кімнаті, щоб покарати;

¹² Протидія домашньому насильству // Офіційний сайт Національної поліції: <https://www.npu.gov.ua/gromadyanam/protidiya-domashnomu-nasilstvu-main/protidiya-domashnomu-nasilstvu.html>

¹³ Аналіз результатів опитування постраждалих від насильства за ознакою статі, зокрема домашнього насильства, жінок і дівчат, які звертаються на Національну гарячу лінію з питань запобігання домашньому насильству, торгівлі людьми та гендерної дискримінації. URL: <https://la-strada.org.ua/download/analiz-rezultativ-opytuvannya-postrazhdalyhvid-nasylstva>

¹⁴ Актуальні проблеми сімейного насильства : монографія / Перцева Т.О., Огоренко В.В., Кожина Г.М., Зеленська К.О., Носов С.Г., Терьошина І.Ф., Гненна О.М., Мамчур О.Й., Тимофеев Р.М., Шорніков А.В.; за заг. ред. проф. Т.О.Перцевої та проф. В.В. Огоренко. Дніпро, 2021. – 188 с. <https://repo.dma.dp.ua/6952/1/Актуальні%20проблеми%20сімейного%20насильства.%20монографія.pdf>

- батьки давали ляпаса чи запотиличника дитині або навіть били, коли дитина була неслухняна;
- дитину тягнули за волосся, кидали у неї предметами чи погрожували застосувати зброю;

- дитину примушували вживати наркотики, алкоголь чи тютюнові вироби.

Статевий акт, який вчиняє повнолітня особа із дитиною у віці до 16 років, незалежно від її згоди, є **сексуальним насильством** щодо дітей.

Прояви сексуального насильства щодо дітей:

- дитину фотографували чи знімали оголеною на відео;
- дорослі (старші 18 років) пропонували дитині показати її/його статеві органи, торкнутись до їхніх оголених інтимних частин тіла або вступити з ними у статеві стосунки;
- дитині пропонували винагороду за те, щоб показати свої статеві органи, торкатись до оголених інтимних частин тіла дорослих або вступати з ними у статеві стосунки;
- дитину змушували вступати у статеві стосунки з дорослими та тримати це у таємниці;
- дитина отримувала непристойні пропозиції в інтернеті (на форумах, в чатах, соціальних мережах, електронною поштою тощо), по телефону або у листах;
- дорослі (окрім медичних працівників та батьків у ранньому дитинстві) торкались статевих органів дитини всупереч її волі.

Психологічне насильство щодо дітей найчастіше виправдовують перевагою у досвіді, виховними потребами, нездатністю дітей самостійно подбати про себе. Часто батьки й опікуни «не розуміють», що їхні дії чи слова (або ж бездіяльність) є психологічним насильством. Відтак, кількість дітей-жертв психологічного насильства найбільша з-поміж усіх його видів - 45%.

Прояви психологічного насильства щодо дітей:

- образливі слова й приниження дитини щодо її успішності в навчанні, позашкільної діяльності, захоплень, інтересів чи повсякденної поведінки: «Ти тупий/тупа»; «Так і виростеш нездарою»; «Чого витріщився - вчи!»; «В одне вухо влетіло, через інше вилетіло»; «Ти, як баран, уперся рогами в стіну»;
- втягнення дитини у конфлікт між дорослими, примус підтримати одного з дорослих: «Іди і розкажи йому/їй, може, він/вона тебе послухає»; «Іди і скажи йому/їй, що він/вона «поганий»/«погана»»; «Передай йому/їй, що я більше його/її не хочу бачити»; «Ти зі мною, бо він/вона вчинила погано, я б ніколи так не робив/зробила»; «Іди до нього/неї, тебе ж там більше люблять»;
- постійні домашні конфлікти чи насильство, яке бачить дитина;
- ігнорування дитини як спосіб покарання.

Економічне насильство часто важко припинити, оскільки жертва цілковито позбавлена ресурсів для самостійного життя і залежна від допомоги сторонніх.

Прояви економічного насильства щодо дітей:

- дитині доводиться знаходити гроші у сторонніх, самостійно заробляти замість навчатися у школі; чи красти, тому що не вистачає на необхідні речі чи їжу;
- батьки (опікуни) тиснуть на дитину - псують, викидають чи відбирають у дитини речі (іграшки, одяг тощо);
- дитину примушують працювати на когось або віддавати дорослим кишенькові чи подаровані гроші (особисті речі);
- над дитиною здійснюють контроль, обмежуючи її доступ до їжі;
- дорослі примушують дитину до жебрацтва, крадіжок чи проституції;
- як спосіб покарання - батьки змушують дитину працювати;
- батьки відмовляються надавати дитині кошти на освіту чи необхідні освітні матеріали;
- батьки змушують дитину діяти за їхнім бажанням, водночас погрожують втратою житла, їжі чи особистих речей.

Усі факти домашнього насильства, інформація про кривдника (незалежно від його згоди), а також про постраждалих (за їхньою згодою) вносяться до Єдиного державного реєстру випадків домашнього насильства та насильства за ознакою статі. Така інформація зберігається у базі:

– 1 рік у разі відсутності відкритого кримінального провадження, судового рішення про обмежувальний припис або адміністративне стягнення, обвинувального вироку суду;

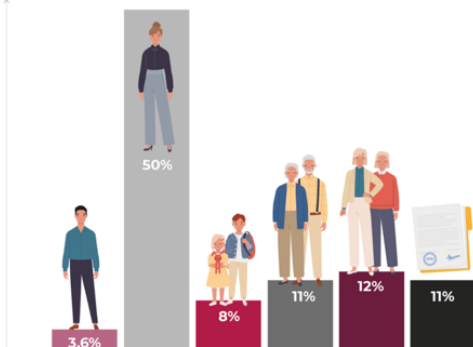
– 3 роки – у разі наявності судового рішення про обмежувальний припис або адміністративне стягнення;

– 10 років – у разі наявності обвинувального вироку, який набрав законної сили.

Офіс Генерального прокурора протягом першого півріччя 2022 року зафіксував на 56 % менше кримінальних проваджень щодо домашнього насильства у порівнянні з аналогічним періодом у 2021 році. Таку інформацію оприлюднили у дослідженні «Домашнє насильство в Україні: реагування в умовах війни», проаналізувавши 2156 судових рішень за результатами розгляду протоколів про вчинення адміністративного правопорушення, передбаченого ст. 173-2 КУпАП, що були ухвалені судами Харківської, Львівської, Миколаївської, Черкаської та м. Київ у березні 2022 року та в червні 2022 року. Так, у 81% справ діти не фігурували ні як свідки, ні як потерпілі, у 5% справах дитину було визнано потерпілою, у 9% справ без конкретної ролі осіб, відповідно справу було скеровано на доопрацювання. В ролі кривдників виступали у: 52% - чоловіки (щодо дружин/співмешканок); 6% - жінки; 20% - син/донька; 11% - брат, свекор, зять, чоловік доньки.

«Домашнє насильство в Україні: реагування в умовах війни (І півріччя 2022 року)» звіт підготовлено Аналітичним центром ЮрФем

Проаналізовано **2156 судових рішень**, які винесені за результатами розгляду протоколів про вчинення адміністративного правопорушення, передбаченого ст. 173-2 КУпАП, що були ухвалені судами Харківської, Львівської, Миколаївської, Черкаської та м. Київ у березні 2022 року та в червні 2022 року.

Категорії осіб, які постраждали від домашнього насильства становить:

чоловік – 78 (3,6 %);

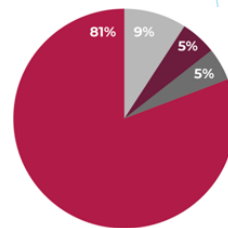
дружина – 1078 (50%);

син/донька – 173 (8%);

батько/матір – 238 (11%);

сестри, тещі, невістки, свекрухи, тітки – 260 (12%);

не ідентифіковано – 238 (11%).

81% справ **діти не фігурували ні як свідки, ні як потерпілі;**

5% - дитина-свідок;

5% - дитину було визнано потерпілим;

9% - без конкретизації ролі осіб, відповідно справу була скеровано на доопрацювання.

В ролі **кривдників** виступили:

чоловік – 52% (щодо дружини/співмешканки);

жінка – 6%;

син/донька – 20%;

брат, свекор, зять, чоловік доньки – 11%.

<https://jurfem.com.ua/wp-content/uploads/2022/09/Проект-дослідження-РЄ.docx---копія.docx-2.pdf>

Серед проблемних питань, які порушували респондентки, можна виокремити: 1) **неналежна увага до випадків домашнього насильства щодо дітей**; 2) стереотипне ставлення, неналежна ідентифікація випадків насильства; 3) відсутність дієвої системи протидії домашньому насильству, що призводить до повторення його випадків; 4) кривдниками/кривдницями є особи, які мають психічні розлади; 5) відсутність налагодженої системи захисту постраждалих осіб, які є особами з інвалідністю або з психічними вадами та ін.¹⁵

За даними Офісу Генерального прокурора відомості про дітей, які постраждали від домашнього насильства, розділяються на дві категорії – «неповнолітні» та «малолітні діти». Неповнолітні – це діти віком від 14 до 18 років, а малолітніми вважають дітей до 14 років. У 2020 році кримінальних правопорушень, пов'язаних з домашнім насильством, вчинених щодо неповнолітніх, було зареєстровано 80; дітей-жертв кримінальних правопорушень, пов'язаних з домашнім насильством, віком до 14 років, було зареєстровано 119. Серед цієї кількості 31 дитина (до 18 років) стала жертвою безпосередньо кримінального правопорушення, передбаченого ст. 126-1 КК України. У 2021 р. жертв-неповнолітніх збільшилося до 192, а малолітніх – до 227, притому з усіх 63 дитини стали потерпілими за ст. 126-1 КК України, 356 дітей стали жертвами більш суспільно небезпечних кримінальних правопорушень. Незважаючи на тенденцію скорочення кількості жертв

¹⁵ Мобілізація зусиль громади щодо ідентифікації та реагування на випадки гендерно зумовленого насильства, з особливою увагою до домашнього насильства під час війни. Практичний посібник для тренерів і тренерок/авт. кол. Андрєєнкова В. Л., Войцях Т. В., Легенька М. М., Черпаха К. В., Чернець К.О. – К.: 2022. 116 с.

кримінальних правопорушень, пов'язаних з домашнім насильством, у 2022 р. кількість дітей-жертв є значною – 206.¹⁶

Наразі ситуація поліпшується, зокрема – суб'єкти реагування, в тому числі Національна поліція України, адаптують механізми реагування на випадки домашнього насильства до нинішніх умов. Особливо складними з цього погляду є випадки на територіях, де ведуться активні бойові дії і, відповідно, є складнощі в реагуванні на випадки домашнього насильства.

За перше півріччя 2023 року до Національної соціальної сервісної Служби України **надійшло 3060 звернень від дітей щодо домашнього насильства**. Кількість дитячих звернень могла б бути іншою, проте частина випадків замовчується самими постраждалими, бо не всі діти і батьки розуміють визначення домашнього насильства і що воно є різним¹⁷.

У 2023 році до Національної поліції надійшло понад 216 тис. заяв та повідомлень про факти вчинення домашнього насильства, у тому числі 7 тис. – від дітей. Також підтвердилися факти вчинення домашнього насильства щодо 9,5 тис. дітей.

На сьогодні в окремих регіонах може спостерігатися зменшення кількості звернень з питань домашнього насильства. Причиною можна вважати як еміграцію жінок з дітьми за кордон скориставшись можливістю втекти від кривдника так і наляканістю через воєнний стан оскільки впевнені, що їх дзвінок не в пріоритеті в умовах сьогодення, і краще перетерпіти. В деяких регіонах просто немає фізичної можливості зробити дзвінок.

При цьому слід розуміти, що в умовах війни домашнє насильство як проблема не зникла, його кількість не зменшилась, а навпаки в період воєнного стану існують ризики посилення конфліктів у сім'ях, зокрема через емоційне напруження, економічні негаразди тощо.

Обставини війни не є єдиною причиною виникнення домашнього насильства, але участь та травматизація в наслідок війни може стати так званим «пусковим механізмом» для насильницьких дій або сприяти збільшенню його сили та кількості епізодів. Серед факторів, що сприяють збільшенню домашнього насильства під час війни, є страх, невпевненість, відчуття безпорадності та розгубленості; соціально-економічна нестабільність та втрата роботи; вимушене переселення та втрата безпечного оточення й усталеного міжособистісного простору; порушення сімейної динаміки та стосунків; підвищене вживання алкоголю та наркотиків; легкий доступ до різних видів зброї; виникнення посттравматичного стресового синдрому та ін.¹⁸

Нажаль, вони ладні терпіти насильство, бо на перше місце тепер виходить страх померти від ворожого обстрілу чи осколку. Через воєнний стан люди не

¹⁶ Козаченко О.В., Мусиченко О.М. Кримінологічний аналіз жертв кримінальних правопорушень, пов'язаних з домашнім насильством. *Юридичний науковий електронний журнал*. № 1/2023. С. 375-378. http://www.lsej.org.ua/1_2023/90.pdf DOI <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2023-1/90>

¹⁷ Домашнє насильство – як убезпечити себе та своїх дітей? (02.08.2023). URL: https://ombudsman.gov.ua/news_details/domashnye-nasilstvo-yak-ubezpechiti-sebe-ta-svoyih-ditej

¹⁸ Мілорадова Н.Е. Домашнє насильство під час війни: фактори збільшення та особливості звернення постраждалих. *Психологічні та педагогічні проблеми професійної освіти та патріотичного виховання персоналу системи МВС України* : матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. (м. Вінниця, 24 берез. 2023 р.) / МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ, Наук. парк «Наука та безпека». – Вінниця : ХНУВС, 2023. – С. 207-208.

вірять, що їхній дзвінок може щось змінити, а поліція задіяна в охороні громадського порядку і не завжди виїздить на випадки домашнього насильства. Несвоєчасне реагування правоохоронців на випадки домашнього насильства призводить до його посилення та можливих летальних наслідків. Так, в умовах війни непоодинокими є випадки вбивств, які вчиняються в родинному колі. Посилює ризики летальних випадків і велика кількість зброї, як зареєстрованої, так і не зареєстрованої, яка сьогодні наявна в українців.

Через небезпеку та втрату житла збільшила кількість переміщень населення всередині країни, наразі відбуваються масові переміщення сімей з населених пунктів, де ведуться активні бойові дії. Слід враховувати, що внутрішньо переміщені особи є однією з уразливих категорій осіб щодо домашнього насильства¹⁹.

Через війну звичайні правила та закони, що регулюють поведінку в суспільстві, не діють. Також руйнуються родини, що призводить до збільшення кількості *сиріт, бездомних та дітей*, які знаходяться під опікою соціальних служб.

¹⁹ Роль і завдання поліції в місцевій системі запобігання та протидії домашньому насильству: посіб. / С.В. Альошкін, К.Л. Бойчук, О.В. Даценко, О.В. Ковальова / за заг. ред. А.Б. Благої. - К., 2023. - 221с. С. 159-160.

2.1. Виявлення та своєчасне реагування на факти домашнього насильства

До основних повноважень поліції відповідно до ст. 23 Закону України «Про Національну поліцію» *належать заходи запобігання та протидії домашньому насильству або насильству за ознакою статі* (п. 18).

Згідно покладених на неї завдань поліція здійснює:

- *виявлення фактів домашнього насильства та своєчасне реагування на них*, а саме вживає заходів для запобігання та протидії домашньому насильству або насильству за ознакою статі;

- вживає всі можливі заходів для надання невідкладної, зокрема домедичної і медичної, допомоги особам, які постраждали внаслідок кримінальних чи адміністративних правопорушень, нещасних випадків, а також особам, які опинилися в ситуації, небезпечній для їхнього життя чи здоров'я²⁰.

Поліцейські можуть проникати до житла особи **без вмотивованого рішення суду** в невідкладних випадках, пов'язаних із припиненням вчинюваного акту домашнього насильства, у разі безпосередньої небезпеки для життя чи здоров'я дитини.

За фактом вчинення домашнього насильства поліцейський уповноваженого підрозділу органу Національної поліції України здійснює оцінку ризиків, шляхом спілкування/бесіди з постраждалою від такого насильства особою або її представником, з'ясування обставин конфлікту та виявлення чинників і умов, які створюють або можуть створювати небезпеку для цієї особи.

Також поліцейські повинні проінформувати відповідальну особу у місцевій раді про факт вчинення домашнього насильства (протягом доби). А якщо постраждалою від насильства або кривдником є **дитина** – не пізніше однієї доби інформують Службу у справах дітей.

Ювенальна превенція

Одним із органів, що здійснює заходи у сфері запобігання та протидії домашньому насильству щодо дітей, є підрозділи ювенальної превенції Національної поліції України (далі – ЮП). Поліцейські даних підрозділів володіють спеціальними повноваженнями, що визначені законом України «Про Національну поліцію».

До основних принципів роботи поліцейських можна віднести наступні функції:

- *охоронна* (надається перевага виховному впливу перед примусовими заходами);
- *примирювальна* (сприяє залагодженню конфліктів);

²⁰ Про Національну поліцію: Закон України від 02.07.2015 № 580-VIII. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/580-19>.

- *реабілітаційна* (надання допомоги дитині, яка постраждала від насильства).

Відповідно до Інструкції з організації роботи підрозділів ювенальної превенції Національної поліції України (наказ МВС України від 19.12.2017 № 1044) до основних завдань включено:

- профілактична діяльність, спрямована на запобігання вчиненню дітьми кримінальних і адміністративних правопорушень, виявлення причин і умов, які цьому сприяють, вжиття в межах своєї компетенції заходів для їх усунення;

- ведення профілактичного обліку дітей, схильних до вчинення правопорушень та проведення із ними заходів індивідуальної профілактики;

- участь в установленні місцезнаходження дитини в разі її безвісного зникнення чи отриманні даних для цього в межах кримінального провадження, відкритого за фактом її безвісного зникнення;

- **вжиття заходів щодо запобігання та протидії домашньому насильству, вчиненому дітьми та стосовно них, а також жорстокому поводженню з дітьми;**

- інформування відповідних місцевих органів державної влади щодо батьків, інших законних представників, які не виконують обов'язки щодо виховання дітей, жорстоко з ними поводяться чи вчиняють стосовно дітей домашнє насильство;

- ініціювання перед службами у справах дітей, відділами охорони здоров'я місцевих органів виконавчої влади й органів місцевого самоврядування питання про направлення дитини до відповідного закладу для надання необхідної медичної, психологічної допомоги;

- участь у судовому розгляді за участю неповнолітнього обвинуваченого відповідно до ст. 496, 500 Кримінального процесуального кодексу України;

- вжиття заходів індивідуальної профілактики з дітьми, схильними до вчинення правопорушень;

- виявлення фактів вчинення домашнього насильства та своєчасне реагування на них.

Не менш важливим напрямом роботи підрозділів ЮП є налагодження активної взаємодії з громадськістю та навчальними закладами. Продовжується реалізація проекту «Шкільний офіцер поліції», який було започатковано ще з 2016 року. Налагоджуючи тісну співпрацю з населенням, працівники поліції проводять виховні бесіди з неповнолітніми, зокрема, з таких питань, як особливості адміністративної та кримінальної відповідальності за вчинення правопорушень, протидія булінгу, запобігання домашньому насильству тощо. Взаємодія працівників ювенальної поліції з дитячими садками, школами та інтернатами, або навіть проведення зборів за участі батьків, під час яких детально роз'яснюються такі питання: «Що потрібно робити, куди звертатися, якщо Ви стали жертвою чи свідком домашнього насильства?». Така діяльність спрямована на підвищення присутності поліції та її роботи з населенням у різних сферах його життєдіяльності, зокрема, у галузі існування певного соціуму на конкретній території, забезпечення публічної безпеки в межах останньої, профілактики правопорушень в школі та підвищення правосвідомості неповнолітніх, а також усієї частини населення тощо.

Слід також пам'ятати, що в результаті зазнання домашнього насильства дитина може збігати з дому, та як наслідок в умовах війни залишитись без батьківського піклування. Пункт 31 Порядку²¹ провадження органами опіки та піклування діяльності, пов'язаної із захистом прав дитини, передбачено, що дитина, в якій є родичі або інші особи, з якими в неї на момент залишення без батьківського піклування склалися близькі стосунки (сусіди, знайомі) та які бажають залишити її на виховання у своїй сім'ї, може перебувати в їх сім'ї до прийняття рішення про влаштування дитини. Підставою для тимчасового перебування дитини в сім'ї родичів або інших осіб, з якими у неї склалися близькі стосунки, є наказ служби у справах дітей про тимчасове влаштування дитини. Дітей із числа тимчасово переміщених (евакуйованих) в межах України або за межі України за відсутності документів влаштовують до дитячого будинку сімейного типу на підставі витягу з обліково-статистичної картки дитини.

Мобільні групи з реагування на факти вчинення домашнього насильства

Мобільна група з реагування на фати вчинення домашнього насильства (далі – МГР) реагує на виклики пов'язані із вчинення домашнього насильства та вживає всіх необхідних заходів щодо припинення правопорушення, його документування та забезпечення безпеки потерпілої особи.

Діяльність МГР є сучасним засобом у боротьбі з проявами домашнього насильства. Співробітники мають повноваження вживати відповідні заходи відносно кривдників, зокрема складати протоколи про адміністративне правопорушення, ставити на превентивні обліки поліції, виносити термінові заборонні приписи тощо. Поліцейські, які входять до складу груп реагування, пройшли відповідне навчання.

Якщо у зв'язку із вчиненням домашнього насильства стосовно дитини вона не може проживати із своїми батьками, іншими законними представниками, на час подолання причин і наслідків домашнього насильства дитина може бути влаштована до родичів, у сім'ю патронатного вихователя, до центру соціально-психологічної реабілітації дітей, притулку для дітей служб у справах дітей, інших установ для дітей незалежно від форми власності та підпорядкування, в яких створені належні умови для проживання, виховання, навчання та реабілітації дитини відповідно до її потреб.

Сектор реагування патрульної поліції

Сектор реагування патрульної поліції (далі - СРПП) підрозділ патрульної поліції, який у межах компетенції здійснює цілодобове оперативне реагування на повідомлення про правопорушення або події, а також комплекс превентивних заходів шляхом патрулювання території обслуговування, виявлення та припинення правопорушень, застосування поліцейських та інших заходів.

²¹ Питання діяльності органів опіки та піклування, пов'язаної із захистом прав дитини: Постанова КМУ від 24.09.2008 № 866. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/866-2008-%D0%BF#Text>

Успіхом у цій сфері можна назвати досягнення системи закритого циклу – коли особа отримує комплексний захист: оперативну реакцію після звернення на лінію 102, конфіденційність, професійних працівників, супровід до безпечної інфраструктури, надання потрібної медичної, психологічної та правової допомоги.

2.2. Прийом і розгляд заяв та повідомлень про вчинення домашнього насильства стосовно дитини або дитиною

Прийом і розгляд заяв та повідомлень про вчинення домашнього насильства, у тому числі розгляд повідомлень, що надійшли до кол-центру з питань запобігання та протидії домашньому насильству, насильству за ознакою статі та насильству стосовно дітей, вжиття заходів для його припинення та надання допомоги постраждалим особам з урахуванням результатів оцінки ризиків у порядку, визначеному центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері запобігання та протидії домашньому насильству, спільно з Національною поліцією України.

Звернення від громадян надходять до органів (підрозділів) поліції у вигляді листів, під час їх особистого прийому посадовими особами (додаток 2, 3), з використанням мережі Інтернет, засобів електронного зв'язку або за допомогою засобів телефонного зв'язку через контактні центри, телефонні «гарячі лінії»²².

У разі надходження за скороченим номером телефону «102» заяви або повідомлення про правопорушення або подію посадова особа зобов'язана:

1) забезпечувати протягом двох хвилин прийняття від заявника інформації про правопорушення або подію та її внесення до системи ІПП (Інформаційний портал Національної поліції України)²³.

Строк може бути збільшено з об'єктивних причин (алкогольне сп'яніння, хвилювання, мовні вади заявника, ненадання вичерпної відповіді на запитання тощо). У разі необхідності негайного реагування на правопорушення або події внесення та збереження інформації здійснюється раніше встановленого строку;

2) під час спілкування із заявником дотримуватися принципів професійної етики та моралі.

Оператори служби «102», що відповідають на виклики повинні бути ознайомленими із специфікою та механізмами реагування на випадки домашнього насильства та гендерного зумовленого насильства²⁴. Також постійно удосконалювати свої навички за допомогою тренінгів зі спеціалістами, які допоможуть у спілкуванні з дітьми, із розвитком стресостійкості та

²² Порядок розгляду звернень та організації проведення особистого прийому громадян в органах та підрозділах Національної поліції України: затв. наказом Міністерства внутрішніх справ України від 15.11.2017 № 930. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1493-17>.

²³ Інструкція з організації реагування на заяви і повідомлення про кримінальні, адміністративні правопорушення або події та оперативного інформування в органах (підрозділах) Національної поліції України: затв. наказом Міністерства внутрішніх справ України від 27.04.2020 № 357 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0443-20#n7>.

²⁴ Протидія домашньому насильству практичний посібник для поліцейських. Ентоні Віллс, Ольга Калашник <https://rm.coe.int/cvavgu-jan2018-4-ua-web/16807874e0>.

самоконтролю в екстрених ситуаціях, щоб спокійно та професійно аналізувати та кваліфікувати подію та давати вчасні доречні поради.

!!! Найголовнішою задачею оператора лінії «102» є утримання дитини на зв'язку до приїзду поліції задля дистанційного контролю обстановки на місці події, вчасних порад дитині, контролю за її емоційним станом. Важливо не лише розуміти специфіку спілкування з дітьми в кризовій та небезпечній ситуації, а й проявляти свій професіоналізм – стримуватись від гучних та різких звернень, не підвищувати тон, зберігати спокійний тембр голосу, щоб дитина в критичній ситуації не замкнулась та відчувала безпеку зі сторони поліції, забезпечити довіру до поліції.

Водночас, слід обережно запитати адресу, може вона говорити чи ні, де вона зараз знаходиться та за яких умов, розпитати/поцікавитись щодо обставин події. Знайти в автоматизованих обліках наявну інформацію про мешканців за даною адресою.

Паралельно з дзвінком оператор заносить дані про подію до системи «Цунамі» та направляє заповнену картку до планшету наряду патрульної поліції, які прибувають на виклик та з'ясовують обставини події. Коли від домашнього насильства постраждала дитина, залучається працівник ювенальної превенції.

На жаль, через необізнаність діти не завжди правильно розуміють термін «домашнє насильство», його види, куди звертатися за допомогою та бояться про це говорити. Представники ювенальної превенції, превентивної діяльності, патрульної поліції, закладів вищої освіти їх специфічними умовами навчання повинні проводити в навчальних закладах просвітницько-ознайомчі заходи, на яких пояснювати дітям про види домашнього насильства, як від нього захиститися та куди звертатися для захисту своїх прав.

3) при надходженні повідомлень про факти вчинення **домашнього насильства, злочинів проти статевої свободи та статевої недоторканості**, а також інших злочинів:

- ім'я та прізвище;
- адресу;
- форму (форми) насильства, кількість учасників конфлікту, їх фізичний і психологічний стан;
- необхідність надання медичної допомоги учасникам конфлікту (виклик медичних працівників);
- присутність **дітей** під час конфлікту;
- наявність на місці конфлікту зброї (боєприпасів) і можливості її застосування, а також інших загроз життю та здоров'ю громадян;
- участь учасників конфлікту (кривдника) в антитерористичній операції (операції Об'єднаних сил);

4) перевірити бази даних щодо перебування осіб, які мешкають за вказаною адресою, на профілактичних обліках (психічно хворий, наркоман, раніше судимий, особа, яка вже притягувалася до відповідальності за вчинення домашнього насильства) та з'ясувати наявність у них зареєстрованої вогнепальної зброї;

5) визначити та розподілити основні завдання кожного працівника поліції на місці події;

б) попередньо відпрацювати спільні дії в разі застосування фізичної сили, спеціальних засобів і зброї.

Поліцейські після прибуття на місце події уживають передбачених законодавством заходів щодо припинення домашнього насильства, дотримуючись при цьому заходів особистої безпеки.

Важливим є фіксування поліцейськими випадків домашнього насильства для можливості подальшого їх використання для захисту інтересів постраждалої особи та її безпеки шляхом відеофіксації нагрудними камерами поліцейських поведінки кривдника та постраждалої особи, їх дітей.

У разі звернення дитини мовою, якою не володіє посадова особа, уповноважена на здійснення прийому, опрацювання та реєстрації заяв і повідомлень громадян про правопорушення або події, ужити заходів щодо **залучення іншого працівника, який володіє іноземною мовою** (за можливості в режимі конференції). При **відсутності таких** працівників зачитати англійською мовою інформацію, спрямовану на встановлення даних заявника (прізвище, ім'я, по батькові, дата народження, місце проживання (перебування), місце перебування, суть події, про яку заявник хоче повідомити, а також роз'яснення, що його повідомлення буде записано та **після перекладу йому зателефонують**.

За наявності технічної можливості увімкнути заздалегідь записане вербальне повідомлення (роз'яснення) порядку дій заявника.

Рекомендований час прибуття наряду поліції на місце події з моменту призначення наряду для реагування на правопорушення або подію (з урахуванням середньої швидкості руху автомобіля 40-50 км/год) складає:

1) у межах міста:

до 7 хвилин - при перебуванні наряду в зоні оперативного реагування;

до 10 хвилин - якщо залучено наряд з іншої (сусідньої) зони обслуговування;

2) у сільській місцевості:

до 20 хвилин - при перебуванні наряду в зоні оперативного реагування;

до 40 хвилин - якщо залучено наряд з іншої ділянки.

Продовжують мати місце факти неналежного оформлення поліцейським результатів реагування на про порушення (події) електронній системі, насамперед з унесення до електронних рапортів корисної інформації (зокрема не внесення до ІППП детальної інформації щодо осіб, речей, виконаних дій та фотозображення, що може сприяти в установленні осіб причетних до правопорушень, або вирішення інших службових завдань)²⁵.

Цілодобове оперативне реагування на повідомлення про правопорушення або події здійснює СРПП, який у межах компетенції здійснює їх розгляд, а також комплекс превентивних заходів шляхом патрулювання території обслуговування, виявлення та припинення правопорушень, застосування поліцейських та інших заходів.

²⁵ 08 вересня 2023 року м. Рівне №[460/18646/23](#)

Поліцейські *після прибуття на місце події* уживають передбачених законодавством заходів щодо припинення домашнього насильства, дотримуючись при цьому заходів особистої безпеки.

Згідно з п. 2 ст. 10 Закону України «Про запобігання та протидію домашньому насильству» поліцейські можуть проникати до житла особи без вмотивованого рішення суду в невідкладних випадках, пов'язаних із припиненням вчинюваного акту домашнього насильства, в разі безпосередньої небезпеки для життя чи здоров'я постраждалої особи.

Для забезпечення *особистої безпеки* поліцейські зобов'язані:

- контролювати поведінку учасників конфлікту на місці події, зосереджуючись на можливих загрозах;
- перебувати в межах візуального (вербального) контакту один з одним;
- мати систему власних умовних знаків (жестів, слів тощо), за допомогою яких можна передавати необхідну інформацію, приховану від оточуючих.

На місці події поліцейському слід звертати увагу на:

- сліди насильства (наприклад, кров, синці, рани, опіки, вирване волосся);
- стан учасників конфлікту (алкогольне чи наркотичне сп'яніння, ознаки переляку, тремтіння рук чи всього тіла, емоційна невірноваженість, роздратування, плач, апатія);
- стан житлового приміщення (сліди крові, розбиті предмети побуту, розкидані речі, розбиті меблі, вікна, розірваний одяг тощо);
- види знарядь чи засобів, якими могли бути спричинені ушкодження.

Під час візуального огляду помешкання, перш за все слід звертати увагу на наявність:

- місць можливого укриття кривдника, або інших осіб, що можуть здійснити раптовий напад на працівника поліції;
- місць переховування доказів вчинення домашнього насильства, зброї та інших предметів, якими може бути завдано шкоди життю або здоров'ю поліцейського, правопорушника чи оточуючим;
- додаткових виходів з приміщення, відкритих вікон на нижніх поверхах, через які правопорушник може втекти або позбавитися речових доказів;
- ознак перебування собак, яких правопорушник може використати для нападу на поліцейського;
- місць (приміщень), які можуть бути використані для ізоляції учасників сімейного конфлікту або укриття працівників поліції від нападу правопорушника, у тому числі із використанням зброї.

Для обмеження доступу до таких предметів доцільно:

- збільшити відстань між кривдником і цими предметами або ізолювати його в іншому приміщенні;
- перевести правопорушника у таке місце, щоб він знаходився до них спиною;
- прибрати такі предмети особисто або за допомогою постраждалої особи.

На початку розбору ситуації поліцейські мають встановити осіб, які є учасниками конфлікту та за можливості розвести сторони та *дітей* у різні приміщення.

При підтвердженні факту домашнього насильства поліцейські працюють окремо з постраждалою особою та кривдником.

З метою недопущення конфліктної ситуації на місці вчинення домашнього насильства поліцейський:

- урахує стан кожного учасника конфлікту;
- обирає сприятливу ситуацію і дає можливість сторонам конфлікту спокійно висловити причини виникнення конфлікту, не перебиваючи їх;
- проводить бесіду без упередженого ставлення, критично ставиться до отриманої інформації, уникаючи провокування таких психологічних станів, як ревності, помста, заздрість, приниження, користь тощо;
- не використовує провокаційні прийоми (наприклад, розголошення чи повідомлення окремій особі про інтимні стосунки сторін конфлікту);
- виступає як сторонній, не підтримуючи жодного учасника конфлікту, але наголошуючи на своєму офіційному статусі особи, яка зобов'язана з'ясувати ситуацію і має відповідні повноваження припинити домашнє насильство²⁶.

На базі навчально-тренувального полігону «Протидія домашньому насильству» ННІ №3 НАВС систематично проводяться практичні заняття з питань запобігання домашньому насильству із здобувачами вищої освіти. На виконання листа Департаменту персоналу МВС України від 30.12.2020 №44888/22-2020 про розроблення тематичних відеороликів та використання під час організації освітнього процесу у ЗВО МВС України було створено навчальний фільм-відеоролик «Тактика дій патрульної поліції під час отримання та реагування на повідомлення пов'язане із домашнім насильством» та отримано свідоцтво про авторське право на твір.

2.3. Дії поліцейських стосовно дитини, яка постраждала від домашнього насильства

Дії поліцейських стосовно постраждалої особи дитини:

- якщо в дитини наявні фізичні ушкодження, надати домедичну допомогу, викликати бригаду швидкої медичної допомоги з обов'язковим зазначенням кількості постраждалих осіб;
- проінформувати про можливість написання заяви щодо вчинення правопорушення;

²⁶ Протидія домашньому насильству органами Національної поліції: метод. посіб. / С.В. Альошкін, О.В. Даценко, К.Л.Бугайчук, Т.М. Малиновська, К.Ю. Шеремет. Харків: Харк. Нац. ун-т внутр. справ. 2019. 93 с. С. 25-28.

- у випадках згоди, зважаючи на фізичний та психологічний стан постраждалої особи, слід прийняти заяву на місці події та передати її до територіального (відокремленого) органу поліції для реєстрації та вжиття подальших заходів;

- якщо особа відмовляється писати заяву, повідомити її про можливість звернення в подальшому до територіального (відокремленого) органу поліції для написання такої заяви;

- поінформувати постраждалу особу та/або її представника (у разі коли такий представник не є кривдником) про її права та соціальні послуги, якими вона може скористатися, можливість відшкодування кривдником завданих матеріальних збитків і шкоди, заподіяної фізичному та психічному здоров'ю, винесення щодо кривдника термінового заборонного припису, можливі процесуальні рішення, пов'язані з розглядом факту вчинення стосовно неї насильства, у тому числі пов'язані із затриманням, арештом кривдника або його звільненням.

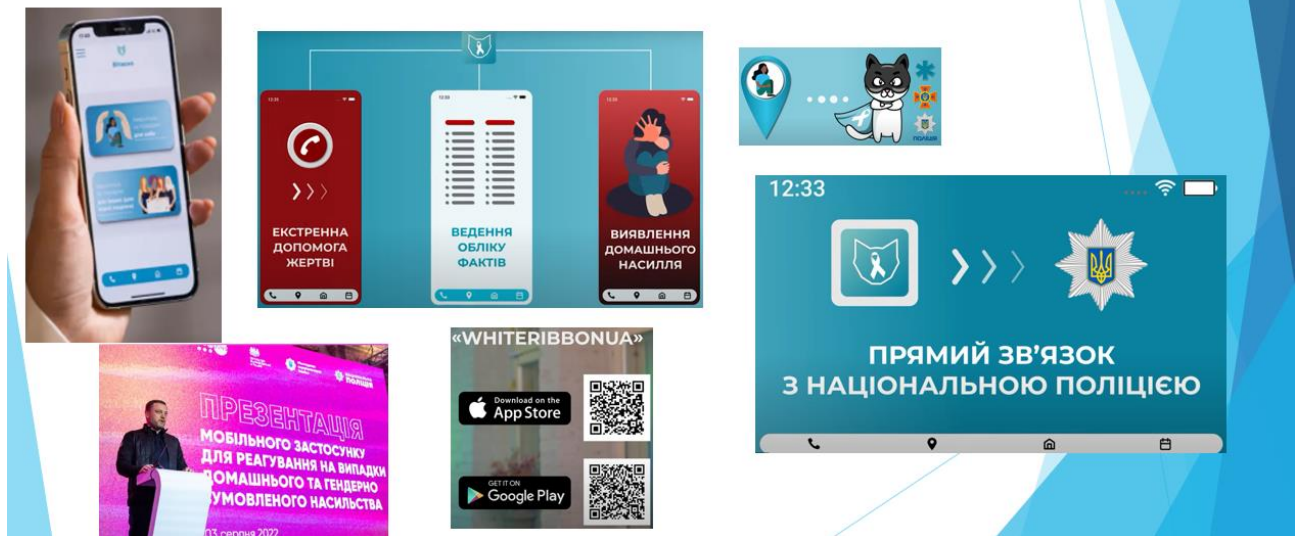
Поліцейському слід мати при собі листівки з кваліфікованим роз'ясненням прав постраждалої особи, інформацією щодо можливості отримання нею допомоги, а також про місцезнаходження осередків організацій, до яких можна звернутися за допомогою та підтримкою.

З серпня 2022 року в Україні діє мобільний застосунок для жінок, що потерпають від домашнього насильства. Його розробили непомітним для кривдника: тривожна кнопка, яку у момент небезпеки можна швидко натиснути і викликати поліцію, виглядає як нейтральна іконка на екрані смартфона.

Український мобільний застосунок

З 2021 року в Україні з'явився мобільний додаток для порятунку від домашнього насильства. Якщо жінка натисне кнопку виклику — поліція визначить її перебування через геолокацію, говорити вголос, телефонуючи 102, не потрібно.

Задля безпеки назву додатку не рекламують, щоб про нього не знали потенційні абьюзери. Детальнішу інформацію можна отримати зателефонувавши на гарячу лінію 116 123 або написавши в особисті повідомлення на сторінку «Розірви коло».

Обов'язково необхідно рекомендувати постраждалій особі (її представнику) написати заяву. Поліцейському слід зауважити, що замовчування фактів домашнього насильства та недбалість у ставленні до

власної безпеки може призвести до погіршення ситуації і становити загрозу і життю та здоров'ю.

!!!Учинення будь-яких насильницьких дій у присутності дітей або недієздатних осіб вважається психологічним насильством відносно них та її передбачає відповідне реагування поліцейських без написання відповідної заяви.

Для налагодження позитивного контакту з дитиною – свідком домашнього насильства слід дотримуватися таких правил:

- звертатися до дитини відповідно до її імені;
- намагатися створити безпечну атмосферу, висловлювати позитивне доброзичливе ставлення до дитини;
- говорити повільно, чітко, спокійним голосом;
- використовувати просту, зрозумілу мову;
- часто виражати свою зацікавленість дитиною жестом (хитанням головою) або інтонацією;
- переконати дитину, що вона є партнером у розмові, що її розповідь є важливою;
- підтримувати зоровий контакт без надмірного, безперервного спостереження за дитиною;
- перепитати дитину, якщо не зрозумієте її висловлювань;
- якщо дитина довгий час не відповідає на запитання, спробувати сформулювати його інакше;
- гідно оцінити зусилля дитини, яка дає пояснення, але **не хвалити за конкретні відповіді, не обіцяти винагороди;**
- для того щоб дитина розповідала про себе, слід показати готовність відкрити частину свого приватного життя, щоб стати для неї більш реальною, ближчою людиною (наприклад, запитуючи про тварин, розкажіть, яку тваринку ви мали в дитинстві або яка є у вас тепер).

Для ефективного спілкування з дитиною бажано:

- не порушувати її фізичного простору (безпечна відстань);
- не підганяти, дати час обдумати свої відповіді;
- не оцінювати її висловлювання;
- не реагувати здивуванням на шокуючі висловлювання;
- не коментувати описуваних ситуацій згідно з уявленнями дорослих (наприклад, це було небезпечно для тебе або це, мабуть, було для тебе жахливим);
- не давати обіцянок, яких ви не зможете виконати;
- не оцінювати близьких їй осіб;
- залишатися спокійним у разі прояву негативних емоцій: плач, крик, істерика.

!!!Опитувати дитину-свідка або дитину, постраждалу від домашнього насильства, доцільно у присутності особи, якій дитина довіряє. Відповідно до ст. 33 Закону України «Про Національну поліцію» проведення опитування

*неповнолітніх допускається лише за участі батьків (одного із них), іншого законного представника або педагога*²⁷.

Важливо визнати, що насильство та жорстоке поводження між батьками та іншими членами сім'ї має значний вплив на дітей!!!

У ст. 26 Стамбульської конвенції встановлено, що під час надання послуг та підтримки жертвам з дітьми, які стали свідками насильства, слід враховувати права дітей.

Пункт 2 статті 26 вимагає, щоб під час опитування дітей були застосовані методи психологічного втручання, які відповідають віку дитини та стадії її розвитку та які були розроблені спеціально для надання підтримки дітям у подоланні травматичних спогадів. Ефективність таких методів має бути доведена на практиці.

Усі надані послуги мають враховувати найкращі інтереси дитини.

На основі узагальнення досвіду профілактики домашнього насильства щодо дітей у сучасних умовах виділено такі напрями профілактичної роботи: 1) зміна ставлення до жорстокого поводження з дітьми, неприйняття та відмова від таких моделей поведінки; 2) навчання правам, життєвим умінням і навичкам їх реалізації у реальному житті, поводження в кризі та захисту від насильства; 3) забезпечення соціальної підтримки й уведення громадської опіки сімей; 4) батьківська просвіта (права дітей, особливості їхнього розвитку, родинне виховання, відповідальність батьків)²⁸.

2.3. Інформування постраждалих осіб про їхні права, заходи і соціальні послуги, якими вони можуть скористатися

Під час реагування на факти домашнього насильства поліцейський обов'язково поінформує постраждалих осіб про їх права та можливості, установи й організації, до яких можна звернутися за допомогою.

В умовах війни система реагування на випадки домашнього насильства в країні змінилася, однак це не означає, що нічого не можна вдіяти. В таких випадках доцільно зосередитись на інформуванні постраждалих дітей про важливість складення власного плану безпеки, з врахуванням реалій війни, та важливості забезпечення фізичної безпеки у разі наростання напруги шляхом зменшення ізоляції та звернення за допомогою до оточуючих. Обов'язковим пунктом плану безпеки для постраждалих осіб має бути зібрана тривожна валіза з документами та речами першої необхідності. В регіонах, де ведуться бойові дії або на тимчасово окупованих територіях, головне – евакуюватися.

Головним моментом є проговорення із дітьми про важливість не втручатися у конфлікт дорослих та вміти викликати «102».

²⁷ Протидія домашньому насильству органами Національної поліції: метод. посіб. / С.В. Альошкін, О.В. Даценко, К.Л. Бугайчук, Т.М. Малиновська, К.Ю. Шеремет. Харків: Харк. Нац. ун-т внутр. справ. 2019. 93 с. С. 28-32.

²⁸ <https://er.dduvs.in.ua/bitstream/123456789/9241/1/223.pdf> Gesetz zum zivilrechtlichen Schutz vor Gewalttaten und Nachstellungen. Gewaltschutzgesetz vom 11. Dezember 2001 (BGBl. I S. 3513), das durch Artikel 4 des Gesetzes vom 1. März 2017 (BGBl. I S. 386) geändert worden ist. URL: <https://www.gesetzeim-internet.de/gewschg/GewSchG.pdf>.

Також, якщо дозволяє ситуація, доцільно написати заяву в поліцію, щоб зафіксувати факт насильства, або ж звернутись із заявою на Урядову «гарячу» лінію 15-47, яка відповідно до п. 50 Постанови КМУ має проінформувати уповноважений підрозділ органів Національної поліції. Крім того, Урядова «гаряча» лінія дозволяє надіслати звернення онлайн (<https://1547.ukc.gov.ua/>), що є актуальним для постраждалих осіб на тимчасово окупованих територіях²⁹.

Обласна військова адміністрація забезпечує надання потерпілому психологічної та юридичної допомоги. Постраждалу особу інформують про її права та соціальні послуги, якими вона може скористатися навіть у мовах воєнного стану.

Уразливими щодо домашнього насильства наразі залишається така категорія осіб як внутрішньо переміщені особи і це пояснюється багатьма факторами. Так, внутрішньо переміщені особи, які знаходяться в стані стресу, можуть зловживати алкогольними напоями (особливо, враховуючи, що вони отримують грошову допомогу), що підвищує ризики агресивної поведінки. Крім того, внутрішньо переміщені особи, як правило, не обізнані щодо місцевої системи запобігання та протидії домашньому насильству в новому для себе населеному пункті. Зазвичай, такі особи звертаються за допомогою виключно до поліції. Тому поліцейські з міст та громад з великою кількістю внутрішньо переміщених осіб мають посилити роботу з організації інформування таких осіб про «гарячі» лінії, доступні місцеві служби підтримки постраждалих осіб, інші заклади та установи, в яких постраждалі особи можуть отримати допомогу.

Працюючи з випадками домашнього насильства, важливо застосовувати інклюзивний підхід, що містить:

- *безбар'єрність*: безперешкодний доступ всіх груп населення до отримання правової допомоги;
- *врахування гендерної рівності*: рівного правового статусу жінок і чоловіків та рівні можливості для його реалізації, що дозволяє особам обох статей брати рівну участь у всіх сферах життєдіяльності суспільства;
- *доступність*: забезпечення рівного доступу всім групам населення до приміщень, де вони можуть отримати правову допомогу, у т.ч. за допомогою різних інформаційно-комунікаційних технологій і систем³⁰.

Інформацію слід надати в письмовому вигляді або залишити інформаційну брошуру з контактами (додаток 5).

При спілкуванні із дитиною необхідно поцікавитись чи є хтось, хто їй допоможе; чи потрібна Ваша допомога, щоб подзвонити цій особі. **Порадьте звернутися до мобільних бригад соціально-психологічної допомоги та/або зателефонувати до телефону національної гарячої лінії з попередження домашнього насильства, торгівлі людьми та гендерної дискримінації 0-800-500-335 або 116-123 (з мобільного) – безкоштовно (додаток 5, 6).**

²⁹ Роль і завдання поліції в місцевій системі запобігання та протидії домашньому насильству: посіб. / С.В. Альошкін, К.Л. Бойчук, О.В. Даценко, О.В. Ковальова / за заг. ред. А.Б. Благої. - К., 2023. – 221 с.

³⁰ Забезпечення надання правових послуг особам, постраждалим від домашнього насильства : практичний посібник для надавачів правової допомоги / К. Л. Бойчук, С. М. Бреус, Т. І. Бугаєць, Л. О. Гриценко, Д. О. Пилипенко; за заг. ред. д.ю.н., доц. А. Б. Благої. - К., 2023. - 136 с.

В Україні шість мобільних бригад соціально-психологічної допомоги **учасникам бойових дій та членам їх родин** працюють у Київській та Миколаївській області. Команди перейшли у дистанційний режим – надають підтримку онлайн (Skype, Viber, телефонний зв'язок).

Слід підкреслити, що в Україні в умовах воєнного стану за підтримки UNFPA у координації із Офісом Віцепрем'єрки з питань європейської та євроатлантичної інтеграції та Мінсоцполітики розпочали роботу додаткові 25 мобільних бригад у 13 містах України, які надають соціально-психологічну допомогу постраждалим, які пережили насильство, та внутрішньо переміщеним особам. Унікальність послуг полягає в мобільності їх надання - спеціалістки/-ти бригад мають можливість виїжджати на виклики до найбільш важкодоступних місць, надавати послуги особам, які не мають доступу до закладів чи обмежені у пересуванні з різних причин. Соціально-психологічна допомога надається як мешканкам/-цям місцевих громад, так і внутрішньо переміщеним особам, що перебувають на їх території. До складу кожної з мобільних бригад входять два фахівці/-чині (психолог/-иня, соціальний/-а працівник/-ця), а також водій з автомобілем³¹.

Кожна постраждала особа має право на безоплатне отримання соціальних послуг, медичної, соціальної, психологічної, правової допомоги. Отже, незаконною є відмова в наданні допомоги постраждалим особам у зв'язку із відсутністю місцевої реєстрації. Коли безпосередньої загрози життю або здоров'ю постраждалої особи немає, слід порекомендувати їй звернутись до таких органів та установ (ст. 6 ЗУ «Про запобігання та протидію домашньому насильству»). Проте важливо пам'ятати, що такі послуги та допомогу людина може отримати лише за її власним бажанням.

До загальних служб підтримки постраждалих осіб належать заклади, які, у тому числі, надають допомогу постраждалим особам:

- 1) центри соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді;
- 2) притулки для дітей;
- 3) центри соціально-психологічної реабілітації дітей;
- 4) соціально-реабілітаційні центри (дитячі містечка);
- 5) центри соціально-психологічної допомоги;
- 6) територіальні центри соціального обслуговування (надання соціальних послуг);
- 7) інші заклади, установи та організації, які надають соціальні послуги постраждалим особам.

До спеціалізованих служб підтримки постраждалих осіб належать притулки для постраждалих осіб, центри медико-соціальної реабілітації постраждалих осіб, кол-центр з питань запобігання та протидії домашньому насильству, насильству за ознакою статі та насильству стосовно дітей, мобільні бригади соціально-психологічної допомоги постраждалим особам та особам, які постраждали від насильства за ознакою статі, а також заклади та установи, призначені виключно для постраждалих осіб та осіб, які постраждали від насильства за ознакою статі.

³¹ Контакти мобільних бригад можна знайти за посиланням: <https://rozirvykolo.org/map-of-support/>

Соціально-психологічна допомога постраждалій особі надається мобільною бригадою безоплатно³².

Притулок розраховано на тимчасове цілодобове перебування жінок, постраждалих від домашнього насильства, у тому числі, жінок із дітьми. Тут створені всі умови для комфортного проживання: є кухня, санвузол, дитячий куточок, кабінет психолога, методична література. Проживання у закладі є безкоштовним та може тривати **до 90 днів**.

Поліцейський наголошує на можливості звернення до органу опіки та піклування за місцем проживання (перебування) **дитини, яка є свідком або постраждалою від домашнього насильства**. Для отримання допомоги слід звернутися до найближчого центру з надання безоплатної правової допомоги.

Будьте готовими, що постраждала не захоче змінювати своє життя. Людина має право зробити цей вибір, а ви у силах висловити своє занепокоєння, запропонувати підтримку, направити до тих, хто може допомогти.

Слід зазначити, що електронні докази у вигляді смс повідомлень та запису телефонних розмов є підтвердженням факту вчинення психологічного насильства та враховуються судом для всебічного, повного та об'єктивного розгляду справи (скріншоти повідомлень з телефону та планшету, роздруківки з Viber). Встановивши, що зміст конкретних фраз, лексики та характеру використання мовних засобів, які ОСОБА_2 застосовує у переписці з колишньою дружиною та малолітнім сином, дає підстави для висновку, що його дії слід кваліфікувати як домашнє насильство у формі психологічного насильства, що небезпідставно викликає у заявника побоювання за свою безпеку та безпеку своїх рідних і завдає шкоди психічному здоров'ю, в першу чергу, малолітнього сина сторін, судом обґрунтовано заборонено ОСОБА_2 вести листування, телефонні переговори та у будь-якій спосіб спілкуватись або контактувати через інші засоби зв'язку з ОСОБА_1 та постраждалою дитиною ОСОБА_3 особисто і через третіх осіб³³.

2.4. Супровід дитини до безпечної інфраструктури, надання потрібної медичної, психологічної та правової допомоги

Підрозділи ЮП взаємодіють з іншими уповноваженими органами та підрозділами НПУ, органами державної влади й органами місцевого самоврядування, об'єднаними територіальними громадами, міжнародними та громадськими організаціями за напрямками, зокрема упровадження кращих міжнародних методик та практик роботи з дітьми, які перебувають у конфлікті із законом, та дітьми, які потерпіли внаслідок протиправних діянь, у тому числі реалізація спільних проектів щодо профілактики правопорушень серед дітей³⁴.

³² Про затвердження Типового положення про мобільну бригаду соціально-психологічної допомоги особам, які постраждали від домашнього насильства та/або насильства за ознакою статі: постанова КМ України від 22 серпня 2018 р. № 654. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/654-2018-%D0%BF#Text>

³³ Постанова ВС від 12 березня 2020 року Справа № 159/4550/19

³⁴ Про затвердження Інструкції з організації роботи підрозділів ювенальної превенції Національної поліції України : наказ МВС України від 19.12.2017 № 1044 // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0686-18>

У п. 11, 12 ч.1 ст. 3 КПК України визначено, що малолітня особа - дитина до досягнення нею чотирнадцяти років, а неповнолітня особа - малолітня особа, а також дитина у віці від чотирнадцяти до вісімнадцяти років.

Діти становлять особливу соціально-вразливу групу, щодо них законом закріплено додаткові правові гарантії захисту їхніх прав і законних інтересів. Зокрема, у ст. 226 КПК України *зазначено особливості допиту малолітньої або неповнолітньої особи:*

- проводиться у присутності законного представника, педагога або психолога, а за необхідності - лікаря. При цьому до початку допиту зазначеним особам роз'яснюється їхнє право за дозволом ставити уточнюючі запитання малолітній або неповнолітній особі;

- допит не може продовжуватися без перерви понад одну годину, а загалом - понад дві години на день;

- особам, які не досягли шістнадцятирічного віку, роз'яснюється обов'язок про необхідність надання правдивих показань, не попереджуючи про кримінальну відповідальність за відмову від надання показань і за завідомо неправдиві показання.

Залучення психологів до кримінальних проваджень за участю малолітніх, неповнолітніх осіб здійснюється через регіональні/міжрегіональні центри з надання безоплатної правничої допомоги, що передбачено реалізацією пілотного проекту³⁵.

Крім того, у кримінальних провадженнях щодо злочинів проти статевої свободи та статевої недоторканості особи, а також щодо злочинів, вчинених із застосуванням насильства або погрозою його застосування, одночасний допит двох чи більше вже допитаних осіб для з'ясування причин розбіжностей в їхніх показаннях ***не може бути проведений за участю малолітнього або неповнолітнього свідка чи потерпілого разом з підозрюваним.***

У ст. 232 КПК України вказано, що проведення допиту малолітнього або неповнолітнього свідка, потерпілого може бути проведено у режимі відеоконференції при трансляції з іншого приміщення (дистанційне досудове розслідування).

Також у ст. 18 КПК України йдеться про право не свідчити проти близьких родичів та членів сім'ї. Зокрема, жодна особа не може бути примушена давати пояснення, показання, які можуть стати підставою для підозри, обвинувачення у вчиненні її близькими родичами чи членами її сім'ї кримінального правопорушення. Поняття «жодна особа» можемо тлумачити так, що ця норма поширюється і на неповнолітніх.

Кожній дитині держава гарантує право на безоплатну правову допомогу, особливо в ситуації жорстокого поводження чи насильства. Так, дитина може укласти договір з адвокатом (див. постанову ВС/КЦС від 16.06.2021 р. у справі № 369/13467/21).

³⁵ Про запровадження та реалізацію пілотного проекту щодо залучення психологів до кримінальних проваджень за участю малолітніх, неповнолітніх осіб через регіональні / міжрегіональні центри з надання безоплатної правничої допомоги: наказ Міністерства юстиції України; МВС України, Офіс Генерального прокурора від 07.02.2023 № 493/5/67/32. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0247-23#Text>

Модель «Барнахус»

Практичною реалізацією принципу забезпечення найкращих інтересів дитини є запровадження в Україні моделі «**Barnahus**» у роботі з дітьми, які потерпіли або стали його свідками³⁶.

Барнахус (Barnahus) (ісландською «будинок для дітей») - це місце, де багатопрофільна міжвідомча команда, до якої входять представники правоохоронних органів, кримінального судочинства, служб захисту дітей, а також медичні працівники і працівники сфери захисту психічного здоров'я, співпрацює, щоб забезпечити дітям - потерпілим від насильства та свідкам - скоординований ефективний захист, послуги та правосуддя, дружнє до дітей.

Впровадження моделі почалося в 2020 році й наразі в Україні є діють зазначені центри у Вінницькій, Житомирській, Кіровоградській, Миколаївській, Одеській, Тернопільській, Чернівецькій областях та місті Києві. З міркувань безпеки адреси центрів «Барнахус» не називають.

Структура діяльності всіх «Барнахусів» передбачає заходи в умовних «чотирьох кімнатах», вбудованих у мультидисциплінарне та міжвідомче середовище. Спеціалісти різних установ співпрацюють, щоб забезпечити ретельно збалансоване втручання, яке відповідає потребам кожної дитини.

Впровадження моделі «Барнахус» покликане забезпечити:

- безпечне середовище потерпілій дитині або дитині-свідку;
- умови для отримання медичної, психологічної, правової допомоги, соціального супроводу, забезпечення інших потреб й інтересів дітей в одному місці;
- атмосферу, яка допоможе уникнути повторної травматизації під час здійснення необхідних дій у межах кримінального процесу.

У період із вересня 2021 року до жовтня 2023 року в центрах «Барнахус» по всій території країни послуги отримали 162 дитини, які стали жертвами насильства або його свідками. 83% з цієї кількості - діти, які постраждали від насильства, а 17% - діти, які стали свідками насильства. За період з березня по листопад 2023 року 73 дитини зазнали сексуального насильства, з них 68 постраждалих дітей і 5 свідків³⁷.

Методика «Зелена кімната»

У жовтні 2021 року відповідно до Національної стратегії реформування системи юстиції щодо дітей на період до 2023 року за участі Міжвідомчої координаційної ради з питань правосуддя щодо неповнолітніх розроблені та затверджені Головою Національної поліції України Методичні рекомендації

³⁶ Про невідкладні заходи із запобігання та протидії домашньому насильству, насильству за ознакою статі, захисту прав осіб, які постраждали від такого насильства: указ Президента України від 21.09.2020 № 398/2020. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/398/2020#Text>

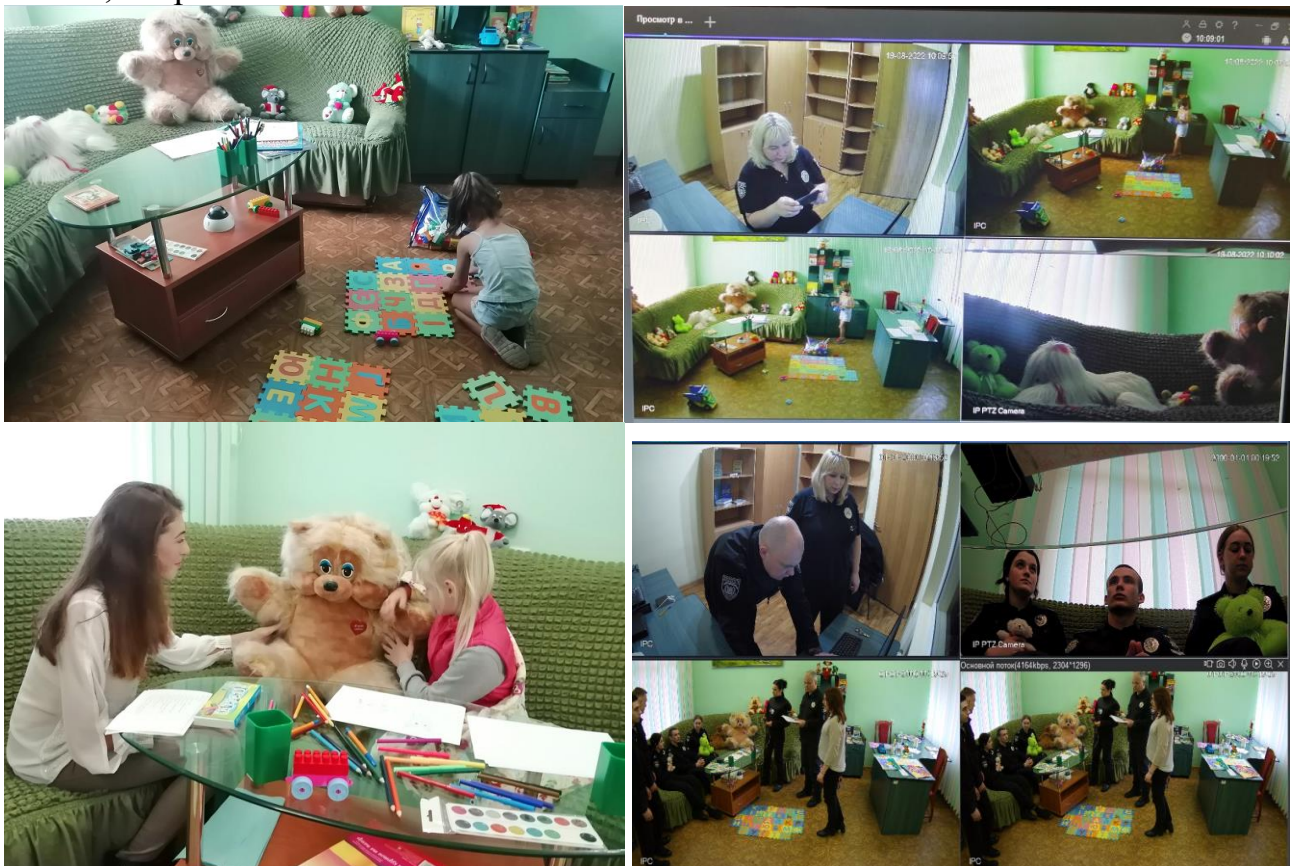
³⁷ У центрах «Барнахус» допомогу отримали 162 дитини, які постраждали від насильства (24.11.2023). URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-society/3791328-u-centrah-barnahus-dopomogu-otrimali-162-ditini-aki-postrazdali-vid-nasilstva.html>

щодо організації роботи з дітьми за методикою «Зелена кімната» для ювенальних поліцейських та слідчих³⁸.

Методичні рекомендації складаються із наступних розділів:

- 1) нормативно-правове забезпечення допиту/опитування дітей;
- 2) сутність методики «Зелена кімната», організація та проведення допиту, дружнього до дитини;
- 3) характеристика психологічних особливостей дітей різного віку, що необхідно враховувати під час допиту/опитування;
- 4) роль залучених осіб під час допиту дитини та завдання, які вони можуть виконувати;
- 5) рекомендації щодо облаштування місця проведення допиту/опитування дитини;
- 6) особливості організації роботи за методикою «Зелена кімната» для ювенальних поліцейських;
- 7) особливості організації роботи за методикою «Зелена кімната» для слідчих.

На базі навчально-тренувального полігону «Зелена кімната» ННІ №3 НАВС систематично проводяться практичні заняття із здобувачами вищої освіти, зокрема із психологами.

Більшість дітей стають жертвами злочинів, які вчиняються в умовах неочевидності, з огляду на це їхні показання є важливими у процесі доведення вини кривдника. Діти, які постраждали від домашнього насильства знаходяться

³⁸ Методичні рекомендації щодо організації роботи з дітьми за методикою «Зелена кімната» для слідчих та ювенальних поліцейських. Київ, 2021. 48 с.

у травматичному та стресовому стані, тому важливо під час їх опитування не травмувати дитину повторно, а забезпечити дружню до дитину обстановку з урахуванням її віку, розумових здібностей. Тобто, варто запланувати одне опитування та провести його таким чином, щоб отримати вартісний доказовий матеріал у даній справі. Саме тому допит дитини в дружньому для неї середовищі, в тому числі у центрах «Барнахус» та «Зелених кімнатах», сприятиме отриманню якісних свідчень та у подальшому надасть змогу запобігти її повторній віктимізації.

Для допомоги дітям у складних ситуаціях під час воєнного стану створено за ініціативи Офісу Президента України, спільно з Представництвом Дитячого фонду ООН (ЮНІСЕФ) в Україні та Міністерством соціальної політики України **чат-бот у мережі Telegram «Дитина не сама» (@dytyna_ne_sama_bot).**

Застосування спеціальних заходів протидії домашньому насильству

Спеціальні заходи щодо протидії домашньому насильству визначено в розділі V Закону України «Про запобігання та протидію домашньому насильству», зокрема у статті 24 (Спеціальні заходи щодо протидії домашньому насильству):

До спеціальних заходів протидії домашньому насильству належать:

- 1) терміновий заборонний припис стосовно кривдника;
- 2) обмежувальний припис стосовно кривдника;
- 3) взяття на профілактичний облік кривдника та проведення з ним профілактичної роботи;
- 4) направлення кривдника на проходження програми для кривдників.

Терміновий заборонний припис стосовно кривдника - спеціальний захід протидії домашньому насильству, що виноситься кривднику уповноваженими підрозділами органів Національної поліції України в разі існування безпосередньої загрози життю чи здоров'ю постраждалої особи з метою негайного припинення домашнього насильства, недопущення його продовження чи повторного вчинення.

Обмежувальний припис стосовно кривдника - встановлений у судовому порядку захід тимчасового обмеження прав чи покладення обов'язків на особу, яка вчинила домашнє насильство, спрямований на забезпечення безпеки постраждалої особи.

Взяття на профілактичний облік кривдників і проведення з ними профілактичної роботи - здійснення уповноваженими підрозділами органів Національної поліції України організаційно-практичних заходів щодо контролю за поведінкою кривдника з метою недопущення повторного вчинення домашнього насильства, дотриманням ним тимчасових обмежень його прав і виконанням обов'язків, покладених на нього у зв'язку з учиненням домашнього насильства.

Поліцейські застосовують тільки два спеціальні заходи протидії і домашньому насильству: терміновий заборонний припис стосовно кривдника; взяття на профілактичний облік кривдника та проведення з ним профілактичної роботи.

Направлення кривдника на проходження програми для кривдників комплекс заходів, що формується на основі результатів оцінки ризиків і спрямований на зміну насильницької поведінки кривдника, формування в нього нової, неагресивної психологічної моделі поведінки у приватних стосунках, відповідального ставлення до своїх вчинків та їх наслідків, у тому числі до виховання дітей, викорінення дискримінаційних уявлень про соціальні ролі й обов'язки жінок і чоловіків.

2.5. Винесення термінових заборонних приписів стосовно кривдників

У разі існування безпосередньої загрози життю чи здоров'ю постраждалої особи з метою негайного припинення домашнього насильства, недопущення його продовження чи повторного вчинення уповноваженими підрозділами

органів Національної поліції України (далі – уповноважений підрозділ поліції) **вноситься кривднику терміновий заборонний припис стосовно кривдника** (далі – припис) **терміном до 10 діб** (додаток 1).

Припис вноситься за заявою постраждалої особи, а також за власною ініціативою працівника уповноваженого підрозділу поліції за результатами оцінки ризиків (додаток 4).

Припис може *містити такі заходи*:

- зобов'язання залишити місце проживання (перебування) постраждалої особи;
- заборона на вхід та перебування в місці проживання (перебування) постраждалої особи;
- заборона в будь-який спосіб контактувати з постраждалою особою.

Якщо кривдник є власником квартири, у якій він проживає із жертвою (дитиною), а до нього застосовується захід «заборона на вхід та перебування в місці проживання (перебування) постраждалої особи» та/або «зобов'язання залишити місце проживання (перебування) постраждалої особи» то не зважаючи на його майнові права, кривдник має виконати умови термінового заборонного припису.

Під час винесення припису щодо **кривдника**, яка на день винесення припису **не досягла вісімнадцятирічного віку** та має спільне місце проживання (перебування) з постраждалою особою до такої особи застосовується лише заборона в будь-який спосіб контактувати з постраждалою особою³⁹.

Під час вирішення питання про винесення припису пріоритетом є безпека постраждалої особи. Ця вимога поширюється також на місце спільного проживання (перебування) постраждалої особи та кривдника незалежно від їх майнових прав на відповідне житлове приміщення.

Припис складається в одному примірнику з утворенням двох копій через самокопіювальний папір. Оригінал припису вручається кривднику під підпис, перша копія - постраждалій особі або її представнику, друга копія залишається у працівника уповноваженого підрозділу поліції.

Якщо домашнє насильство вчинено кількома особами, працівник уповноваженого підрозділу поліції вносить припис стосовно кожного кривдника окремо.

Якщо від домашнього насильства постраждали декілька осіб, працівник уповноваженого підрозділу поліції вносить припис кривднику щодо кожної постраждалої особи.

!!!! Терміновий заборонний припис є обґрунтовано винесеним та юридично діючим, навіть коли кривдник відмовляється його підписувати, про що в ньому робиться відповідний запис «Кривдник від підпису відмовився в присутності» (додаток 4)⁴⁰.

³⁹ Порядок винесення уповноваженими підрозділами органів Національної поліції України термінового заборонного припису стосовно кривдника: затв. наказом МВС України від 01.08.2018 № 654. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/ru/z0965-18>.

⁴⁰ Порядок винесення уповноваженими підрозділами органів Національної поліції України термінового заборонного припису стосовно кривдника: затв. наказом МВС України від 01.08.2018 № 654. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/ru/z0965-18>.

Дія припису припиняється в разі застосування до кривдника судом адміністративного стягнення у вигляді адміністративного арешту або обрання щодо нього запобіжного заходу у вигляді тримання під вартою під час кримінального провадження.

Кривдник, стосовно якого винесено припис, згідно з яким він повинен залишити місце спільного проживання (перебування) з постраждалою особою, зобов'язаний повідомити про місце свого тимчасового перебування уповноважений підрозділ поліції за місцем учинення домашнього насильства. Повідомлення кривдника до уповноваженого підрозділу поліції про місце свого тимчасового перебування фіксується в журналі реєстрації повідомлень про місце тимчасового перебування кривдника, якому винесено терміновий заборонний припис стосовно кривдника.

Працівники уповноваженого підрозділу поліції можуть у встановленому чинним законодавством України порядку застосовувати поліцейські заходи примусу для виселення з житлового приміщення кривдника, якщо припис передбачає зобов'язання залишити місце проживання (перебування) постраждалої особи, а кривдник відмовляється добровільно його залишити.

Кривдник, відносно якого винесено припис з необхідністю залишити місце спільного проживання (перебування) із жертвою, повинен надати інформацію про своє тимчасове місце перебування до відповідного відділу поліції, на території обслуговування якого було вчинено домашнє насильство. Інформація повинна фіксуватися в Журналі реєстрації повідомлень про місце тимчасового перебування кривдника. Умисне ненадання вказаної інформації є адміністративним правопорушенням передбаченим ст. 173-2 КУпАП⁴¹.

У разі їх порушення відносно кривдника складається протокол про адміністративне правопорушення за ст. 173-2 КУпАП, а коли вбачається системність (як правило це тотожні діяння, об'єднані спільним умислом та які було вчинено тричі та більше разів) кривдник притягається до кримінально відповідальності за ст. 126-1 КК України.

ОЦІНЮВАННЯ ВІРОГІДНОСТІ ПРОДОВЖЕННЯ ЧИ ПОВТОРНОГО ВЧИНЕННЯ ДОМАШНЬОГО НАСИЛЬСТВА (ОЦІНКА РИЗИКІВ)

Оцінку ризиків **проводить поліцейський** уповноваженого підрозділу органу Національної поліції України за фактом вчинення домашнього насильства⁴².

Оцінка ризиків – оцінювання вірогідності продовження чи повторного вчинення домашнього насильства, настання тяжких або особливо тяжких наслідків його вчинення, а також смерті постраждалої особи.

Результати оцінки ризиків враховує поліцейський уповноваженого підрозділу поліції під час винесення термінового заборонного припису стосовно

⁴¹ Бахаєва А.С. Мобільна група у межах пілотного проекту «Поліна» як ефективний інструмент реагування на факти вчинення домашнього насильства. *Харківський національний університет внутрішніх справ: 25 років досвіду та погляд у майбутнє* (1994–2019рр.). Харків, 2019. С. 55-56.

⁴² Порядок проведення оцінки ризиків вчинення домашнього насильства: затв. наказом Міністерства соціальної політики України та МВС України від 13.03.2019 № 369/180.

кривдника, ужиття інших заходів для припинення такого насильства, недопущення його продовження чи повторного вчинення та надання допомоги постраждалим особам у порядку, визначеному законодавством.

У разі наявності декількох постраждалих осіб форма оцінки ризиків вчинення домашнього насильства заповнюється стосовно кожної постраждалої особи окремо.

Після проведення оцінювання ризиків поліцейський уповноваженого підрозділу поліції долучає форму оцінки ризиків вчинення домашнього насильства до матеріалів, зібраних за фактом такого насильства.

2.6. Взяття на профілактичний облік кривдників та проведення з ними профілактичної роботи в порядку, визначеному законодавством

Порядок взяття на профілактичний облік, проведення профілактичної роботи та зняття з профілактичного обліку кривдника уповноваженим підрозділом органу Національної поліції України регламентується наказом МВС України від 25 лютого 2019 р. № 124.

Рішення про поставлення кривдника на профілактичний облік приймає керівник територіального (відокремленого) уповноваженого підрозділу поліції протягом доби за результатами розгляду матеріалів, які є підставою для поставлення кривдника на профілактичний облік з внесенням відомостей до журналу реєстрації осіб, які перебувають на профілактичному обліку за вчинення домашнього насильства, який ведеться в електронному вигляді, а в разі відсутності такої можливості – у друкованому вигляді.

З моменту виявлення факту вчинення домашнього насильства уповноважений підрозділ поліції бере на профілактичний облік кривдника на встановлений законодавством строк і проводить з ним профілактичну роботу.

Дитину-кривдника (до 18 років, яка вчинила домашнє насильство у будь-якій формі) беруть на профілактичних облік працівники підрозділів ювенальної превенції відповідно до Інструкції з організації роботи підрозділів ювенальної превенції Національної поліції України⁴³.

Підставами для поставлення кривдника на профілактичний облік є:

– складений адміністративний протокол про адміністративне правопорушення, передбачене ст. 173-2 Кодексу України про адміністративні правопорушення;

– терміновий заборонний припис стосовно кривдника, винесений працівником уповноваженого підрозділу поліції;

– отримання уповноваженим підрозділом поліції в установленому законом порядку інформації про видачу судом обмежувального припису кривднику (п. 6 ст. 26 Закону та ст. 350-8 Цивільного процесуального кодексу);

⁴³ Інструкція з організації роботи підрозділів ювенальної превенції Національної поліції України: затв. наказом Міністерства внутрішніх справ України від 19.12.2017 № 1044. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0686-18#n15>.

– рішення суду про накладення адміністративного стягнення за адміністративне правопорушення, передбачене ст. 173-2 Кодексу України про адміністративні правопорушення (Вчинення домашнього насильства, насильства за ознакою статі, невиконання термінового заборонного припису або неповідомлення про місце свого тимчасового перебування);

– відкриття кримінального провадження стосовно кривдника у зв'язку з вчиненням ним домашнього насильства чи насильства за ознакою статі;

– повідомлення установи виконання покарань про звільнення від відбування покарання кривдника, засудженого за вчинення домашнього насильства чи насильства за ознакою статі.

Профілактичний облік дітей – це комплекс заходів із взяття на облік, наповнення та підтримання в актуальному стані баз даних, що входять до єдиної інформаційної системи МВС, стосовно дітей, щодо яких здійснюється профілактична робота. Профілактичний облік дітей із заведенням обліково-профілактичної справи триває строком один рік з моменту взяття на облік, якщо інше не передбачено вироком суду, який набрав законної сили⁴⁴.

Підставами для взяття дитини на профілактичний облік є:

1) вирок (постанова) суду, що набрав(ла) законної сили, про застосування до дитини покарання, не пов'язаного з позбавленням волі;

2) рішення суду про звільнення дитини від кримінальної відповідальності із застосуванням примусових заходів виховного характеру, крім випадків, коли дитину направляють до школи або професійного училища соціальної реабілітації для дітей, які потребують особливих умов виховання;

3) довідка про звільнення зі спеціальної виховної установи для дітей;

4) матеріали, які підтверджують факт вчинення дитиною домашнього насильства (копія термінового заборонного чи обмежувального припису, постанови суду щодо притягнення до адміністративної відповідальності за статтею 173-2 Кодексу України про адміністративні правопорушення);

5) рапорт поліцейського підрозділу ЮП про дитину, яка впродовж року два і більше разів притягалася до адміністративної відповідальності, з долученням копій постанов суду про притягнення до адміністративної відповідальності;

6) рапорт поліцейського підрозділу ЮП щодо виявлення дитини, яка впродовж року два і більше разів самовільно залишала сім'ю, навчально-виховний заклад чи спеціальну установу для дітей, з долученням витягів з Єдиного обліку заяв і повідомлень про вчинені кримінальні правопорушення та інші події щодо зареєстрованих фактів безвісного зникнення дитини;

7) копія постанови суду щодо притягнення до адміністративної відповідальності за статтею 173-4 Кодексу України про адміністративні правопорушення дитини чи батьків або осіб, які їх замінюють (за вчинила булінгу (цькування) учасника освітнього процесу)⁴⁵.

⁴⁴ Порядок взяття на профілактичний облік, проведення профілактичної роботи та зняття з профілактичного обліку кривдника уповноваженим підрозділом органу Національної поліції України: затв. наказом МВС України від 25.02.2019 № 124. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0270-19#n14>.

⁴⁵ Про затвердження змін до Інструкції з організації роботи підрозділів ювенальної превенції Національної поліції України: наказ МВС від 25.06.2020 № 448. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0738-20#Text>.

Суддя у разі видачі обмежувального припису кривднику у встановлений законом строк інформує уповноважені підрозділи органів Національної поліції України **за місцем проживання (перебування) постраждалої особи** для взяття кривдника на профілактичний облік, а також районні, районні в містах Києві і Севастополі державні адміністрації та виконавчі органи сільських, селищних, міських, районних у містах (у разі їх створення) рад за місцем проживання (перебування) постраждалої особи.

Строки ведення профілактичного обліку кривдників установлюються:

- відповідно до строків застосування заходів тимчасового обмеження прав кривдника або покладення на нього обов'язків, передбачених обмежувальним приписом стосовно кривдника, а в разі продовження припису – на встановлений судом строк;

- упродовж одного року з дня виявлення останнього факту вчинення домашнього насильства у випадку, коли обмежувальний припис стосовно кривдника судом не виносився;

- упродовж одного року з дня накладення судом адміністративного стягнення за вчинення домашнього насильства чи насильства за ознакою статі;

- до набрання законної сили вирокom суду у кримінальному провадженні, відкритому стосовно кривдника у зв'язку з вчиненням ним домашнього насильства чи насильства за ознакою статі;

- до погашення або зняття судимості за кримінальне правопорушення, пов'язане з учиненням домашнього насильства.

Профілактична робота уповноваженого підрозділу поліції спрямована на здійснення заходів із запобігання та протидії домашньому насильству, контроль за поведінкою кривдника за місцем проживання/перебування та проведення з ним профілактичної роботи з метою недопущення скоєння повторних фактів домашнього насильства; контроль за дотриманням вимог заходів тимчасового обмеження прав кривдника або покладенням на нього обов'язків шляхом щотижневого спілкування з кривдником, а у разі необхідності з постраждалою особою за місцем проживання/перебування, навчання та/або місцем роботи, іншими місцями, які часто відвідують ці особи.

Профілактика адміністративних і кримінальних правопорушень серед дітей це діяльність підрозділів НПУ, спрямована на виявлення та усунення причин і умов, що призводять до вчинення дітьми адміністративних і кримінальних правопорушень.

2. Зняття дитини-кривдника з профілактичного обліку здійснюється уповноваженим підрозділом поліції, на території обслуговування якого перебуває на профілактичному обліку кривдник, у зв'язку з настанням однієї з підстав:

- 1) досягнення нею 18-річного віку;
- 2) закінчення строку покарання, визначеного вирокom суду;
- 3) набрання законної сили вирокom суду щодо призначення покарання у вигляді позбавлення волі;
- 4) рішення суду про визнання дитини в установленому законом порядку померлою чи безвісно відсутньою або отримання офіційного документа про смерть дитини;

5) відсутність випадків вчинення домашнього насильства впродовж року після останнього такого факту;

6) відсутність випадків вчинення адміністративного та/або кримінального правопорушення впродовж року з моменту взяття на облік;

7) відсутність випадків самовільного залишення сім'ї, навчально-виховного закладу чи спеціальної установи для дітей упродовж року з моменту взяття на облік;

8) обрання стосовно дитини, яка перебуває на обліку, запобіжного заходу у вигляді тримання під вартою;

9) відсутність випадків вчинення булінгу (цькування) впродовж року після останнього такого факту⁴⁶.

Працівник уповноваженого підрозділу поліції, відповідальний за організацію роботи з особами, які перебувають на профілактичному обліку, після завершення встановленого строку, але не пізніше трьох днів з дати виникнення підстав для зняття кривдника з профілактичного обліку за рішенням керівника уповноваженого підрозділу поліції, вносить відповідні зміни до інформаційно-телекомунікаційної системи «Інформаційний портал Національної поліції України».

2.7. Здійснення контролю за виконанням кривдниками спеціальних заходів протидії домашньому насильству протягом строку їх дії

Уповноважений підрозділ поліції та інші підрозділи поліції, уповноважені на здійснення заходів із запобігання та протидії домашньому насильству, **забезпечують контроль за поведінкою кривдника** за місцем проживання/перебування та проведення з ним профілактичної роботи з метою недопущення скоєння повторних фактів домашнього насильства.

Уповноважений підрозділ поліції здійснює контроль за дотриманням вимог заходів тимчасового обмеження прав кривдника або покладенням на нього обов'язків шляхом щотижневого спілкування з кривдником, а в разі необхідності з постраждалою особою за місцем проживання/перебування, навчання та/або місцем роботи, іншими місцями, які часто відвідують ці особи.

Контроль за організацією роботи щодо взяття на профілактичний облік кривдника, проведення з ним профілактичної роботи та зняття з такого обліку здійснюється керівником уповноваженого підрозділу поліції⁴⁷.

⁴⁶ Про затвердження змін до Інструкції з організації роботи підрозділів ювенальної превенції Національної поліції України: наказ МВС від 25.06.2020 № 448. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0738-20#Text>.

⁴⁷ Про затвердження Порядку винесення уповноваженими підрозділами органів Національної поліції України термінового заборонного припису стосовно кривдника: наказ Міністерства внутрішніх справ України від 01.08.2018 № 654. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/ru/z0965-18>.

2.8. Взаємодія з іншими суб'єктами, що здійснюють заходи у сфері запобігання та протидії домашньому насильству

З лютого 2022 року через повномасштабне вторгнення на територію України та тимчасової окупації її окремих територій країною-сусідом-агресором виникли прогалини координації та взаємодії суб'єктів, що здійснюють заходи у сфері запобігання та протидії домашньому насильству. До типових та найбільш поширених прогалин можна віднести порушення у взаємодії, а також недодержання прав осіб на інформацію про можливі шляхи захисту від домашнього насильства та притягнення кривдників до відповідальності.

Якщо поліцейський уповноваженого підрозділу поліції вважає, що постраждала особа потребує медичної, соціальної, психологічної, правової або іншої допомоги, він інформує в установленому законодавством порядку про це відповідний уповноважений орган (установу) у сфері запобігання та протидії домашньому насильству.

Окремі аспекти щодо повноважень суб'єктів, що здійснюють заходи у сфері запобігання та протидії домашньому насильству і насильству за ознакою статі.

1. Сільські, селищні, міські, районні у містах ради їх виконавчі органи, до повноважень яких належить здійснення заходів у сфері запобігання та протидії домашньому насильству (приймають заяви і повідомлення про вчинення насильства, вживають заходів для його припинення, надають допомогу постраждалим особам).

2. Служби у справах дітей (розробляє заходи щодо захисту прав і законних інтересів дитини, яка постраждала від домашнього насильства, та дитини, яка вчинила домашнє насильство у будь-якій формі, та організовує їх здійснення; порушує перед органами виконавчої влади та органами місцевого самоврядування питання про притягнення до відповідальності згідно із законом посадових осіб у разі невиконання або неналежного виконання ними обов'язків під час виявлення фактів домашнього насильства, у роботі з дітьми, які постраждали від домашнього насильства, та дітьми, які вчинили домашнє насильство у будь-якій формі).

3. Притулки для дітей (надають соціальний захист дітям, які опинились у складних життєвих обставинах, залишили сім'ї, навчальні заклади, не мають належних житлово-побутових і психолого-педагогічних умов для забезпечення нормальної життєдіяльності дітей, надання їм можливості навчатися, працювати та змістовно проводити довілля).

Серед категорії дітей, які можуть влаштовуватись до закладу є діти 1) вилучені уповноваженим підрозділом органу Національної поліції із сімей, перебування в яких загрожувало їх життю і здоров'ю; 2) які постраждали від домашнього насильства та/ або вчинили домашнє насильство у будь-якій формі у разі неможливості проживання дитини з батьками, іншими законними представниками у зв'язку із вчиненням домашнього насильства стосовно неї або за її участю та за умови відсутності контакту між постраждалою від домашнього

наси́льства дитино́ю та дитино́ю, яка вчинила домашнє насильство у будь-якій формі. Терміном перебування до 90 днів.

4. Центри соціально-психологічної реабілітації дітей (надають соціальний захист, комплекс соціальних послуг для дітей, прийнятих до центру, сприяють поверненню дитини до біологічної сім'ї; надають психологічну та інших видів допомоги батькам (або особам, які їх замінюють). Терміном перебування до 9 місяців.

До центру можуть влаштовуватись діти, які зазнали будь-якої форми насильства, зокрема домашнього насильства, та діти, які вчинили домашнє насильство у будь-якій формі (у разі неможливості проживання дитини з батьками, іншими законними представниками у зв'язку із вчиненням домашнього насильства стосовно неї або за її участю та за умови відсутності контакту між постраждалою від домашнього насильства дитиною та дитиною, яка вчинила домашнє насильство у будь-якій формі), крім тих, які вчинили домашнє насильство у вигляді актів насильства кримінального характеру, діти, які постраждали від торгівлі дітьми. Терміном перебування до 90 днів.

5. Органи управління освітою, навчальні заклади, установи та організації системи освіти (проводять виховну роботу та організовують роботу практичного психолога та/або соціального педагога з постраждалими дітьми);

6. Органи охорони здоров'я, установи та заклади охорони здоров'я (надають невідкладну медичну допомогу, забезпечують проведення необхідного медичного обстеження постраждалих осіб, які звернулися особисто або направлені іншими суб'єктами, та документують результати обстеження, забезпечують проведення діагностичних, лікувально-профілактичних заходів; за необхідності слід звертатися за місцем проживання або за телефоном 103).

7. Центри з надання безоплатної вторинної правової допомоги (забезпечують надання безоплатної правової допомоги постраждалим особам, ознайомитися з контактами центрів можна на сайтах legalaid.gov.ua або Мінюста України <https://minjust.gov.ua/news/info/adresi-tsentriv-znadannya-bezoplatnoi-pravovoi-dopomogi>. Єдиний телефонний номер системи безоплатної правової допомоги – 0 800 213 103).

8. Суди (розглядають справи, які стосуються домашнього насильства позови щодо відшкодування збитків, заподіяних у результаті домашнього насильства, на отримання обмежувального припису стосовно кривдника, а також позови на розділ майна, на визначення місця проживання дітей, на аліменти, розлучення тощо).

9. Прокуратура (підтримує публічне обвинувачення в суді, здійснює організацію і процесуальне керівництво досудовим розслідуванням та нагляд за негласними та іншими слідчими і розшуковими діями органів правопорядку).

10. Уповноваженні органи з питань пробації (організують та контролюють виконання вироків суду та інших судових рішень і застосування передбачених законом засобів виправлення засуджених).

11. Центри соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді (надають необхідні юридичні, психологічні, соціальні послуги, консультації та допомогу. Контакти можна знайти на сайті Міністерства соціальної політики msp.gov.ua в

розділі «Громадянам»/ «Запобігання та протидія домашньому насильству та жорстокому поводженню з дітьми»/ «Інші»/ «Додаткові матеріали»).

12. Соціально-реабілітаційні центри (дитячі містечка) (надають соціальний захист для дітей, створюють соціально-побутові умови для забезпечення нормальної життєдіяльності дітей, навчання, праці та змістовного дозвілля, надають дітям комплексну соціальну, психологічну, педагогічну, медичну, правову та іншу допомогу, проводять психолого-педагогічну корекцію з урахуванням індивідуальних потреб кожної дитини).

13. Центри соціально-психологічної допомоги (надають підтримку фізичного та психічного стану, соціально-педагогічну, психологічну, реабілітаційну та консультативну допомогу дітям з інвалідністю та їх сім'ям, розширюють коло їх спілкування; розвивають особисті та творчі здібності дітей та молоді з різними фізичними та психічними вадами). Надають цілодобову допомогу та тимчасовий притулок строком до 90 діб за направленням мобільної групи за наявності вільних місць (ця умова є обов'язковою).

14. Мобільні бригади соціально-психологічної допомоги надають екстрену та планову соціально-психологічну допомогу постраждалим, у тому числі особам до 18 років, шляхом реагування та виїзду на випадки домашнього насильства у спеціально організованому транспорті або у спеціально відведеному/адаптованому приміщенні на базі центрів соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді. Мобільні групи поліції інформують, а у випадку необхідності викликають мобільні бригади соціально-психологічної допомоги.

15. Територіальні центри соціального обслуговування (надають необхідну допомогу людям похилого віку в адаптації до сучасних умов життя, створюють можливості для розширення кола спілкування та обміну досвідом, допомагають формувати активну соціальну позицію в суспільстві).

16. Громадські та релігійні організації надають юридичні та психологічні консультації особам, які зазнають домашнього насильства.

17. Кол-центр Міністерства соціальної політики України з питань протидії торгівлі людьми, запобігання та протидії домашньому насильству, насильству за ознакою статі та насильству стосовно дітей (забезпечення належного реагування в межах компетенції на звернення громадян про факти домашнього насильства, інформування та консультування з питань запобігання та протидії домашньому насильству та інші. Звернення приймаються за скороченим телефонним номером 1688).

18. Обласні військові адміністрації забезпечують надання потерпілому психологічної та юридичної допомоги. Постраждалу особу інформують про її права та соціальні послуги, якими вона може скористатися навіть у мовах воєнного стану, зокрема тимчасове розміщення в безпечному місці проживання.

Контакти найближчих установ та організацій можна дізнатись за телефоном Національної «гарячої лінії» з протидії домашньому насильству 116-123 (цілодобово та безкоштовно з мобільних телефонів).

© Офіційний сайт Національної поліції: <https://www.npu.gov.ua/gromadyanam/protidiya-domashnomu-nasilstvu-main/protidiya-domashnomu-nasilstvu.html>

Як отримати допомогу

Національна «гаряча лінія» з попередження домашнього насильства, торгівлі людьми та гендерної дискримінації

0-800-500-335 Безкоштовний номер з мобільного	116-123 Короткий безкоштовний номер з мобільного
102 Виклик поліції	0-800-213-103 Контакт-центр системи безоплатної правової допомоги

Не можете телефонувати? Відправте повідомлення!

Чат-боти протидії домашньому насильству та правової допомоги

Вітаю!

Я – чат бот у Телеграмі.

Я можу допомогти вам у протидії домашньому насильству. Звертайтеся 🙋

Наші чат боти

@police_helpbot

@UDPLNPBOT

@LegalAidUkraineBot

@Non_Violence_Bot

ДОДАТКИ

Додаток 1

ЄРЕМІЯ ТА ІНШІ ПРОТИ РЕСПУБЛІКИ МОЛДОВА (2013 рік)		
Справа стосувалася скарги заявників про те, що молдовська влада не змогла захистити їх від агресивної поведінки та жорстокого поводження їхнього чоловіка і батька-поліцейського.	Обставини справи:	Заявниця та дві її доньки скаржилися на те, що молдовська влада не змогла захистити їх від агресивної поведінки та жорстокого поводження їхнього чоловіка і батька-поліцейського. Поліцейський часто приїжджав додому п'яним і бив заявницю у присутності двох своїх дочок-підлітків. Як наслідок, це негативно позначилося на психологічному самопочутті двох дівчат. Кримінальне розслідування було розпочато у 2011 році, однак, незважаючи на виявлення суттєвих доказів вини кривдника, розслідування було призупинено на один рік з умовою його повторного відкриття, якщо злочин буде скоєно ще раз протягом цього часу.
	Оцінка Суду:	Суд постановив, що було порушено статтю 3 ЄКПЛ щодо матері, оскільки незважаючи на знання та достатні докази зловживань, влада не вживала дієвих заходів, навіть тоді, коли чоловік представляв значний ризик для своєї дружини та обох дочок. Крім того, нездатність влади захистити жінок від домашнього насильства порушила право заявника бути в рівній мірі захищеним відповідно до закону. Оскільки влада була обізнана про повторне насильство з боку чоловіка, влада не надала значення такому насильству і відобразила дискримінаційне ставлення до заявника як до жінки. Тому Суд також визнав, порушення стаття 14 ЄКПЛ (заборона дискримінації) у поєднанні зі статтею 3 ЄКПЛ (заборона катування). Що стосується двох дочок, Суд визнав втручання у їхні права відповідно до статті 8 ЄКПЛ.
КОНТРОВА ПРОТИ СЛОВАЧЧИНИ (2007 рік)		
Справа, у якій правоохоронні органи не лише не розпочали належного розслідування не лише не розпочали належного розслідування на основі заяви жертви, але й один з їхніх представників допоміг жертві змінити свою скаргу, щоб вона зводилася до незначного правопорушення.	Обставини справи:	Заявниця порушила кримінальну справу проти свого чоловіка через напад та побиття електричним проводом. Пізніше, у супроводі свого чоловіка, вона спробувала відкликати свою заяву. За рекомендацією офіцера поліції вона згодом змінила свою каргу таким чином, щоб заявлені дії її чоловіка зводилися до незначного правопорушення, яке не тягло за собою наслідків. Два місяці по тому її чоловік застрелив їхніх доньку та сина, 1997 та 2001 р.н. У Суді вона заявила, що поліція, знаючи про насильницьку і загрозливу поведінку її чоловіка, не вжила належних заходів для захисту життя їхніх дітей.
	Оцінка Суду:	Суд виявив порушення статті 2 (право на життя) ЄКПЛ у тому, що органи влади не захистили життя дітей заявниці. Суд зауважив, що ситуація у сім'ї заявниці була відома місцевій поліції через, окрім іншого, перший позов до суду у кримінальних справах, а також дзвінки до служб порятунку. Реагуючи на ситуацію заявниці та відповідно до застосовного законодавства, поліція мала зареєструвати скаргу заявниці, негайно розпочати кримінальне розслідування і провадження проти її чоловіка, вести облік дзвінків до служб порятунку, надавати рекомендації щодо розвитку ситуації, а також вжити відповідних заходів щодо заяви про наявність у чоловіка рушниць і його погроз нею скористатися. Отже, як встановив національний суд та підтвердив уряд Словаччини, поліція не виконала своїх зобов'язань. Прямим наслідком такого невиконання стала смерть дітей заявниці.

ТАЛПІС ПРОТИ ІТАЛІЇ (2017 рік)		
Справа стосується домашнього насильства, ілюструє невиконання органами влади обов'язку з захисту від актів домашнього насильства та відсутність дій з боку органів влади, що недооцінили масштаби відповідного насильства і таким чином підтримали його.	Обставини справи:	Чоловік заявниці страждав на алкогольну залежність, протягом тривалого часу вдавався до фізичного насильства над нею. 2 червня 2012 заявниця попросила про втручання поліції через напад її чоловіка на неї та її доньку. Через два місяці її чоловік знову атакував її, на цей раз з ножем, і примусив вступити у сексуальні стосунки з його друзями. Поліцейський патруль втрутився у справу, оштрафувавши А.Т. за ношення забороненої зброї та відправивши пані Талпіс додому. В результаті нападу вона отримала ушкодження голови, зафіксоване медичними працівниками, та була прийнята до асоціації жінок-жертв насильства. У цей період А.Т. продовжував чинити психологічний тиск на неї, зокрема по телефону. Пані Талпіс подала скаргу за нанесення тілесних ушкоджень, неналежне поводження та погрози насильства, закликаючи органи влади вжити негайних дій для захисту її та її дітей. У жовтні 2015 року А.Т. було оштрафовано на 2 тисячі євро. У 2013 році А.Т. у стані сп'яніння зайшов до квартири, в якій проживала сім'я, і атакував пані Талпіс. Він наніс ножове поранення своєму сину, який намагався йому перешкодити. Син помер від нанесених ушкоджень.
	Оцінка Суду:	Суд виявив порушення статті 2 ЄКПЛ у вбивстві сина пані Талпіс та замаху на вбивство її самої, порушення статті 3 ЄКПЛ у невиконанні органами влади свого обов'язку захистити пані Талпіс від насильства та порушення статті 14 ЄКПЛ у зв'язку зі статтями 2 та 3 ЄКПЛ. Невживши негайних заходів щодо скарги, поданої пані Талпіс, національні органи влади позбавили її скаргу будь-якої сили і створити середовище, сприятливе для повторення актів насильства, що врешті-решт призвело до вбивства сина пані Талпіс та замаху на вбивства її самої. Таким чином, органи влади не виконали свого обов'язку захищати життя зацікавлених осіб.

ОПУЗ ПРОТИ ТУРЕЧЧИНИ (2009 рік)		
Національні органи влади не змогли захистити право на життя заявниці та її родини, а також проявили недбалість при запобіганні та припиненні «неодноразового» насильства, в т.ч. погроз смертю та травм, які вона зазнала; – відсутній захист жінок від домашнього насильства відповідно до національного законодавства.	Обставини справи:	У 1990 р. пані Опуз почала жити з Н.О., в 1995 р. одружилися, народили трьох дітей у 1993, 1994 і 1996 роках. З самого початку стосунків у них були серйозні сварки, а тому невдовзі вони розлучились. У 2002 році, у той момент, коли мати заявниці намагалася допомогти заявниці втекти з родинного помешкання, її застрелив чоловік заявниці. Мати заявниці померла миттєво. Кримінальні провадження, які було відкрито проти чоловіка заявниці за фактами низки правопорушень, зокрема за погрози вбити, прояви насильства з тяжкими наслідками та за замах на вбивство, щонайменше двічі було припинено після того, як постраждалі особи відкликали свої скарги (ймовірно, внаслідок погроз на свою адресу з боку чоловіка заявниці). Обставини справи свідчать про систематичні прояви насильства, якого, із щораз більшою інтенсивністю, зазнавали заявниця та її мати, – тяжкість цих проявів була достатньою для обґрунтування потреби вжити превентивних заходів
	Оцінка Суду:	Під час ухвалення рішень про доречність продовження проваджень компетентні органи враховують численні складові. Такі складові можуть стосуватися характеристик порушення (серйозність, характер завданих постраждалій особі поранень, використання зброї, умисел), особи правопорушника (попередні судимості, вірогідність рецидиву, прояви насильства в минулому), постраждалої та потенційних постраждалих (потенційні загрози для їхнього здоров'я та безпеки, можливі наслідки для їхніх дітей, ймовірна наявність загроз вже після акту агресії), а також стосунки між правопорушником і постраждалою (їхні взаємини в

	минулому і тепер, можливі наслідки продовження переслідувань усупереч волі постраждалої). За будь-яких обставин у питанні домашнього насильства права кривдника не можуть переважати над правом постраждалої на життя та недоторканність.
--	--

М.С ПРОТИ УКРАЇНИ (2017 рік)		
Неспроможність національними органами державної влади провести ефективне розслідування заяв щодо розбещення дитини. Неспроможність національних судів належним чином визначити місце проживання дитини.	Обставини справи:	Заявник та особа В. перебували у шлюбі та мали спільну дитину. Проживали в квартирі заявника разом зі його батьками. Після сварки В. забрала дитину і виїхала з квартири. Заявник звернувся до поліції з заявою щодо встановлення місця перебування дитини. Через декілька місяців заявник самостійно знайшов дитину у іншому населеному пункті, де і проживала В. з дитиною та разом зі своїм дядьком Ф. За словами заявника, на тілі дитини були синці.
	Оцінка Суду:	Суд зазначив, що така заява про ризик застосування домашнього насильства до дитини заслуговувала на більш ретельне вивчення для встановлення того, чи існували підвищені ризики захисту і безпеки дитини під час проживання з матір'ю. Суд визначає, що тривалість часу, проведеного дитиною з бабусею чи дідусем могла бути важливим фактором у забезпеченні найкращих інтересів дитини. <i>Окрема думка судді Ранзоні в частині застосування національними судами презумпції на користь матері в справах про опіку над дитиною: «... Постановляючи, що дитина має жити з матір'ю, місцевий суд спирався на Декларацію Організації Об'єднаних Націй про права дитини 1959 року (далі – Декларацію) і встановив, «що факти не розкривали жодних виняткових обставин, які могли би обґрунтувати розлуку дитини з матір'ю»... Ця Декларація в принципі б передбачає, що малолітня дитина, «крім випадків, коли є виняткові обставини», не має розлучатися зі своєю матір'ю.</i>

ВОЛОДІНА ПРОТИ РОСІЇ (2021 рік)		
Порушення статті 8 Конвенції (право на повагу до приватного життя) в контексті неспроможності органами влади захистити заявницю від повторних актів насильства в мережі Інтернет та невжиття ефективних заходів щодо розслідування цього питання.	Обставини справи:	Володіна у 2015 р. після року стосунків із С. почала отримувати погрози із завданням їй тілесних ушкоджень та смертю; він кілька разів викрадав її. У червні 2016 року брат заявниці повідомив, що її обліковий запис у російській соцмережі «ВКонтакте» зламали. Її вигадане ім'я було замінено справжнім ім'ям; її особисті дані, фотографію її паспорта та її інтимні фотографії було завантажено в обліковий запис. До друзів додали однокласників її дванадцятирічного сина та його класного керівника. У 2018 році, побоюючись за свою безпеку, домоглася юридичної зміни імені (див. Володіна проти Росії, № 41261/17, § 39, 9 липня 2019 року) (https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-196838).
	Оцінка Суду:	Суд наголошує, що поняття «приватне життя» включає фізичну та психологічну цілісність особи, яку держави зобов'язані захищати, навіть якщо небезпека походить від приватних осіб. Діти та інші вразливі особи мають право на ефективний захист . Публікація інтимних фотографій заявниці, покликаніх привернути увагу її сина , його однокласників та їхнього вчителя, мала на меті принизити її. Відстеження її пересування за допомогою GPS-пристрою та розсилання погроз смерті в соціальних мережах викликали у неї відчуття тривоги, переживання та невпевненості. Акти кібернасильства, кіберпереслідування та зловмисного видавання за особу були класифіковані як форми насильства щодо жінок і дітей, які можуть підірвати їхню фізичну та психологічну цілісність з огляду на їхню вразливість . Суд зазначає, що «кіберпереслідування» в даний час визнається як аспект насильства, а у контексті домашнього насильства інтимні

	партнери часто є ймовірними винуватцями актів кіберпереслідування.
--	--

Р.Б. ПРОТИ ЕСТОНІЇ (2021 рік)		
Неефективний захист з боку держави та її органів в частині здійснення неефективного розслідування кримінального правопорушення (сексуального насильства), вчиненого щодо заявниці її батьком, який був виправданий через порушення процесуальних правил збирання доказів.	Обставини справи:	У період з 2009 по 2012 року батько заявниці неодноразово вступав у статеві зносини зі своєю донькою, користуючись нездатністю дитини усвідомлювати значення його дій, вставляючи палець у піхву та анус дитини. Крім того, наказуючи своїй доньці гладити його статевий орган, він вчиняв інший вид сексуального насильства. Ці дії кваліфіковано за чинними на той час статтями 141 (зґвалтування) та 142 (втягнення неповнолітньої особи в задоволення статевого бажання) Кримінального кодексу. 19 березня 2012 року заявниця, якій на той час було близько чотирьох з половиною років, зробила усну заяву про злочин до поліції. Її показання були записані на відео та переписані старшою слідчою служби захисту дітей у присутності психолога та матері заявниці.
	Оцінка Суду:	Суд зазначає, що зобов'язання держави відповідно до статей 3 і 8 Конвенції у справах про ймовірне сексуальне насильство над дітьми вимагають поваги до найкращих інтересів дитини. Право на людську гідність і психологічну цілісність вимагає особливої уваги, якщо дитина є потерпілою від насильства (М.М.В. проти Словаччини, № 6318/17, § 61, 26 листопада 2019 року, та С.А.С. і С.С. проти Румунії, № 26692/05, § 82, 20 березня 2012 року). Суд також підкреслив, що на держави покладається обов'язок прийняти процесуальні норми, які гарантують і захищають свідчення дітей (G.U. проти Туреччини, № 16143/10, § 73, 18 жовтня 2016 року). З огляду на вищезазначене, відповідно до статей 3 і 8 Конвенції держави зобов'язані ввести в дію положення, що криміналізують сексуальне насильство над дітьми, і застосовувати їх на практиці шляхом ефективного розслідування та судового переслідування, беручи до уваги особливу вразливість дітей, їхню гідність та права дітей (Z проти Болгарії, § 70, і A і B проти Хорватії, § 112). Ці зобов'язання також впливають з інших міжнародних документів таких, як: Конвенція ООН про права дитини та Лансаротська конвенція. Суд вважає, що кримінально-правові механізми мають бути запроваджені таким чином, щоб звернути увагу на особливу вразливість заявниці як малолітньої дитини, яка ймовірно потерпіла від сексуального насильства з боку свого батька, враховуючи найкращі інтереси дитини, і забезпечити захист її прав як потерпілої (A та B проти Хорватії, § 121).

М.М. ТА З.М. ПРОТИ УКРАЇНИ (2022 рік)		
Порушення статті 8 Конвенції (право на повагу до приватного та сімейного життя) в контексті порушення національними правоохоронними органами права заявниці на ефективне розслідування заявлених нею випадків домашнього насильства.	Обставини справи:	Заявниця стверджувала, що колишній чоловік намагався змусити її відновити їхні стосунки та поведився агресивно щодо неї та їхніх синів. Зокрема, близько десяти разів у період з 07.2017р. по 09.2018р. він приходив до дому заявниці, кричав і лаявся на неї, хапав її за горло, погрожував побити чи вбити її та підпалити її квартиру, забрав сина — другого заявника — без її згоди, відмовляючись повернути його протягом приблизно чотирьох місяців, і намагався «викрасти» їхнього другого сина.
	Оцінка Суду:	Суд визнає, що влада не змогла належним чином відреагувати на стверджувані випадки домашнього насильства щодо заявників і не оцінила їхню ситуацію в цілому, включаючи будь-який можливий ризик того, що подібні інциденти повторяться. Відповідно було порушення статті 8 Конвенції з цього приводу. Суд вважає, що він розглянув основні правові питання, порушені в цій заяві, і що немає потреби виносити окрему ухвалу щодо прийнятності та суті скарг заявників за статтями 6, 8 і 13 Конвенції стосовно провадження щодо опіки над дитиною, ухваленого в липні 2020 року.

третіх осіб, спричинили емоційну невпевненість, невідатість захистити себе або завдати шкоди психічному здоров'ю особи (п. 14 ч. 1 ст. 1 Закону України "Про забезпечення міжнародного довіряного наслідателю").

Фінансне нащадство - форма домашнього нащадства, що включає пенсії, стипендії, шкільне, життєве, пенсійне, інше, куди, а також неможливо позбавлення всіх нащадків повоєнної мордування, за подання тілесного, ушкодження різного ступеня тяжкості, записання в небезпечні, не надання допомоги особі, яка перебуває в небезпечному для життя стані, заподіяння смерті, вчинення інших протиправних нащадницького характеру (п. 17 ч. 1 ст. 1 Закону України "Про заповідання має прожити до домашнього нащадства").

ЕКОНОМІЧНЕ НАСИЛЬСТВО – ФОРМА ДОМАЩЬОГО НАСИЛЬСТВА, що втягує умисне позбавлення життям, кривд, одразу, іншого людини, коштів чи документів або можливості їй користуватися ними, застосування без дозволу чи ліцензії, перешкоджає в отриманні необхідних послуг з лікування чи реабілітації, заборону працювати, призначення до ув'язнення, заборону контактувати на інші правопорушення економічного характеру (п. 4 ч. 1 ст. 1 Закону України «Про заборону та протидію домашньому насильству»).

В свою чергу, особою, яка постраждала від домашнього насильства (постраждалою особою), є особа, яка зазнала домашнього насильства у будь-якій формі (п. 8 ч. 1 ст. 1 Закону України "Про забезпечення між родиною домашньому насильству").

Окрім того, дитиною, яка постраждала від домашнього насильства (постраждалою дитиною), є особа, яка не досягла 18 років та зазнала домашнього насильства у будь-якій формі або стала свідком (оченцем) такого насильства (м. 2 ч. 1 ст. 1 Закону України «Про забезпечення та протидію домашньому насильству»).

В свою чергу, слід зазначити, що _____ (ШБ) на більш вичина домашнє наслідство, чим порушує норми адміністративного законодавства України, а ще й своїми протиправними діями сприяє підриву мого авторитету, як матері, чим порушує суспільні норми моралі. Наші діти часто стають свідками сімейних сварок та дописів важко переживають розлучення батьків, алжє знаходяться в такому віці, коли формуються їх розуміння суспільних цінностей та моралі, і особливо потребує материнської турботи та піклування. А дії мого чоловіка ще більше травмують дитину психично.

Звертаюсь до Управління-служби у справах дітей _____ районної у м. _____ ради, бо відповідно до ст. 10 Закону України "Про охорону дитинства" держава здійснює захист дитини від усіх форм домашнього насильства та інших проявів жорстокого поводження з дитиною, експлуатації, експлуатації сексуального насильства, у тому числі з боку батьків або осіб, які їх замінюють.

Крім того, тією ж статтею передбачено, що дитина вправі особисто звернутися до органу опіки та піклування, служби у справах дітей, центрів соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді, ~~або інших~~ запитати про захист свого життя та здоров'я, а також про захист своїх прав, свобод і законних інтересів.

Окремо наголошую на тому, що розголошення чи публікація будь-якої інформації про дитину, що може заповіяти їй школу, без згоди законного представника дитини забороняється.

Омск, врагующий с внешним миром, нарушитель Закона Омичей "Про заповедные места и промысловые богатства", Законом Омичей "Про охотничьи промыслы"

ПОИШ:

1) Бажати відповідних заходів, передбачених Порядком взаємодії суб'єктів, що здійснюють заходи у сфері запобігання та протидії домашньому насильству і насильству за ознакою статі, затвердженому постановою Кабінету Міністрів України від 22 серпня 2018 р. № 658, щодо припинення насильствозаходів з боку _____ (ПІБ) _____, 20 квітня 1975 року народження, щодо нашої спільної малолітньої дитини, _____ (ПІБ) _____, 23.09.2015 року народження.

2) Відповідь на мою заву-повідомлення надати у встановлений ст. 20 Закону України «Про звернення громадян» строком.

" " 20 року _____

Начальнику Управління служби у справах
дітей _____ районної
м. _____ ради

(ПБ)

« » року народження
Проживаю за адресою:

тел.: +38 (0

електронна адреса відсутня

В інтересах: **(ПБ)**

«___» _____ року народження
Проживає за адресою:

ЗАЯВА-ПОВІДОМЛЕННЯ

про вчинення адміністративного правопорушення за ч. 1 ст. 173-2 Кодексу України про адміністративні правопорушення стосовно малопідприємців

Я, _____ (ПІБ) _____, є матір'ю малолітньої дитини _____ (ПІБ) _____ Нараян ми з батьком наших спільних дітей _____ (ПІБ) _____, знаходячись в процесі розірвання шлюбу, спільно ми не проголошували та не ведено спільного господарства через те, що протягом усього часу з боку _____ (ПІБ) _____ щодо мене та наших спільних малолітніх дітей почали проявлятися ознаки домашнього насильства, що зокрема, полягали у залякуванні, потурні фізичної розпорою, залякуванняні фізичного та душевного болю, пошкодотичному тиску, переслідуванні, відібранні коштовностей грошей тощо.

Саме тому, наші спільні діти, в тому числі, і ____ (ПБ) ____, наразі проживають разом зі мною.

Так, відповідно до Закону України "Про запобігання та протидію домашньому насильству", домашнє насильство - діяння (дії або бездіяльність) фізичного, сексуального, психологічного, або економічного насильства, що вчиняються в смі¹ чи з метою насильствозаборони між родичами, або між колишнім чи теперішнім подружжям, або між іншими особами, які спільно проживають (прожили) однею сім'єю, але не перебувають (не перебували) у родинних відносинах чи у шлюбі між собою, наважено від того, чи проживає (прожила) особа, яка вчинила домашнє насильство, у тому самому місці, що й постраждала особа, а також погрози до вчинення таких діянь (п. 1 ч. 1 ст. 1 Закону України "Про запобігання та протидію домашньому насильству").

№ акт вчинення домашнього насильства з боку _____ (ПБ) _____, щодо мене, _____ (ПБ) _____, та наших спільних дітей, проєктується у наступному:

... мені (ШБ) _____ у присутності наших спільних дітей заздалені фізичного болю, що не спричинив явних ушкоджень, що, зокрема, проявлялося у липі, стусіах, штовханні,

... мені. (ПБ) та нашим спільним дітям, заважає психологічне насильство, що проявлялось у залученні, словесних образах, погрозах, переслідуванні та приниженні;

фактичного місця проживання за адресою _____ мена. _____ (ПБ) _____ та наших співпраць дітей почав вилантати з _____ та відбрав кишенькові гроші;

Відтак, психологічне насильство - форма домашнього насильства, що включає словесні образи, погрози, у тому числі щодо третіх осіб, приниження, переслідування, залякування, інші дії, спрямовані на обмеження волевільності особи, контроль у репродуктивній сфері, якщо такі дії або бездіяльність викликали у постраждалої особи побоювання за свою безпеку чи безпеку

„ „ 20-го року

Начальнику
_____ відділу поліції
ГУ НП у _____ області

Заявник: ПП, _____ р. н.,
яка (йй) зареєстрована (йй) та мешкає за адресою:
00000, _____ область, м. _____,
вул. _____, буд. _____, кв. _____,
РНОКПП - _____,
паспорт серія _____ № _____ виданий _____ МВ ГУМВС
України в _____ області _____ року,
моб. тел. + 38 (000)-000-00-00,
e-mail: _____
інші засоби зв'язку відсутні

ЗАЯВА
про притягнення до адміністративної відповідальності та
винесення термінового заборонного припису

Я, ПП, проживаю за адресою: 00000, _____ область, місто _____, вул. _____, буд. _____, кв. _____ з _____ (вказуються ПП осіб, які проживають в одній квартирі (будинку) осіб та родинні зв'язки).

Мій чоловік (мій/моя дружина, син, донька, батько, мати), ПП, останнім часом, за місцем нашого проживання, систематично, в стані алкогольного/наркотичного сп'яніння (або в тверезому стані) вчиняє домашнє насильство, а саме: дії психологічного, фізичного, економічного насильства, що виражається у наступному:

- психологічне насильство – словесні образи, нецензурна лайка, приниження, погрози фізичної розправи, залякування, контроль у пересуванні;

- фізичне насильство – ляпаси, стусани, штовхання, шарпання за волосся, нанесення побойів, кидання в мене різноманітних предметів;

- економічне насильство – позбавлення особистих і спільних документів та можливості користуватися ними (документи на квартиру/будинок, свідоцтво про шлюб, свідоцтво про народження дитини, мій паспорт громадянина/ки України тощо), відбирає/відбрав банківську платіжну картку, кошти, не дає можливостей та коштів на моє лікування (лікування дитини).

На мої неодноразові зауваження, прохання не реагує або починає вчиняти насильницькі дії. Усі ці дії відбуваються в присутності малолітніх/їх (до 14 років) / неповнолітніх/їх (з 14 до 18 років) дитини/дітей (вказується при наявності в сім'ї дитини).

Сьогодні, « _____ » _____ 2020 року, о _____ год, прийшов/ла до дому в стані алкогольного/наркотичного сп'яніння (в тверезому стані) та безпідставно вчинив/ла в черговий раз домашнє насильство: висловлювався/лася брутальними, нецензурними словами, штовхав/ла мене, принижувал/ла, погрожував/ла фізичною розправою. Все це знову, в черговий раз, відбувалося в присутності дитини (вказується при перебуванні дитини в приміщенні, в якому вчинялося домашнє насильство).

В зв'язку з систематичним вчиненням домашнього насильства, я реально боюся за своє і дитини (дітей, інших членів родини) життя та здоров'я, а також за свою (нашу) безпеку в цілому, тому що неможливо захистити себе від насильницьких дій ПП.

На підставі вищевикладеного,-

Прошу:

1. Розглянути мою заяву та вжити усіх належних заходів для припинення вчинення щодо мене домашнього насильства.

2. Притягнути _____ (ПП) до адміністративної відповідальності, згідно зі ст. 173-2 КУпАП.

3. Відповідно ст.ст. 10, 24, 25 Закону України «Про запобігання та протидію домашньому насильству» та наказу МВС України № 654 від 01.08.2018 року «Про затвердження Порядку винесення уповноваженими підрозділами органів Національної поліції України термінового заборонного припису стосовно кривдника» винести кривднику – ПП терміновий заборонний припис та:

- зобов'язати залишити місце проживання зі мною, як постраждалою особою;
- заборонити на вхід та перебування в місці нашого проживання;
- заборонити в будь-який спосіб контактувати зі мною.

4. Здійснювати контроль за виконанням кривдником спеціальних заходів протидії домашньому насильству протягом строку дії термінового заборонного припису.

Додаток:

1. Копія паспорта на моє ім'я;
2. Копія РНОКПП на моє ім'я;

(У разі необхідності – зазначаються інші підстави, документи та докази).

« _____ » _____ 20__ року _____ ПП (заявника)
(підпис)

Міністерство внутрішніх справ
України

НАЦІОНАЛЬНА
ПОЛІЦІЯ

государственная
полиция

УНІВЕРСИТЕТ
ЖІН

Якщо у вас є діти

1. Підготуйте дитячі речі, улюблені іграшки, потурбуйтеся про невеликий пакунок з простого їхнього для дитини.
2. Домовтеся з людиною, якій довіряєте про спільний план дій у разі, якщо виникне необхідність на деякий час представляти інтереси вашої дитини (на кордоні, у суді тощо).
3. Зробіть копії документів дитини, підготуйте документи для визначення законного представника дитини у разі, якщо один з батьків є криміналом та має діючий обмежувальний припис стосовно дитини, чи інші заборони визначені судом.
4. Зафіксуйте тілесні ушкодження (фото, відео) дитини з метою подальшої передачі цих доказів поліції, якщо насильство вчинялося по відношенню до неї.

Дитина, яка стала свідком домашнього насильства і зазнала фізичного насильства, не повинна бути позбавлена права на належну освіту. Крім того, необхідно розробити механізми захисту дітей, які зазнали домашнього насильства, від повторного насильства. Необхідно звернути увагу на правоохоронних органів на цей факт, та винагати відповідні заходи, щоб зменшити ризик повторного насильства. Необхідно фіксувати його у матеріалах справи.

Україна:

102 — поліція, екстрений номер
зв'язку поліції (повідомити про
злочин чи правопорушення)

0-800-500-202 — гаряча лінія
Національної поліції України

15-45 — урядова гаряча лінія

15-47 (з мобільного чи
стаціонарного) — національна
гаряча лінія з протидії
домашньому та гендерно
орієнтованому насильству

0-800-500-335 (безкоштовно з
стаціонарного або мобільного) —
національна гаряча лінія
з попередження домашнього
насильства, торгівлі людьми
та гендерної дискримінації

116-123 — короткий номер
з мобільного (шдодобово,
безкоштовно, анонімно та
конфідентійно)

0-800-500-225 (безкоштовно
зі стаціонарного, анонімно та
конфідентійно) — національна
дитяча гаряча лінія

СЛОВАЧЧИНА
0 858 460 112 — поліція
0 800 212 212 — шолобова
гарна Алія

112 або 997 — поліція
800 12 00 02 — національна
польська служба екстреної
помогичи для постраждалих
дітей домашнього насильства
crpk.org.pl/ua — центр прав
жінки

800 07 07 17 (психологічна,
соціальна, правова підтримка,
інформація)

+38020250520 — національна
безкоштовна гаряча лінія
kokki.eu

РУМУНІЯ

112 — поліція
0 800 500 333 — безкоштовна
національна гаряча лінія
для підтримки та питань
домашнього насильства
+40753 893 531 — лінія
підтримки асоціації за свободу
та рівність
Bright sky Ro — заступник
ліній пошуку сервісів допомоги

Контакти гарячих ліній
www.bit.ly/3WYLMU

Електронні канали консультування:

Національна гаряча лінія з попередження домашнього насильства, торгівлі людьми та гендерної дискримінації:

Електронна пошта
hotline@ila-strada.org.ua
Telegram NHI.UK11623
Messenger lastradaukraine
Skype lastrada-ukraine

Українська правозахисна організація

МОБІЛЬНІ БРИГАДИ

допомоги та підтримки учасників
бойових дій в АТО/ООС та членів їх родин

м. Вишневе

психологічна підтримка 063-605-94-10, 098-639-70-01
соціальна підтримка 050-030-59-48

м. Біла Церква

психологічна підтримка 0973145383, 0982704404
соціальна підтримка 0661089492

смт. Бородянка

психологічна підтримка 0636248725, 0954738791, 095-8215888
соціальна підтримка 0636248725, 0661089581

м. Миколаїв

психологічна підтримка 0985615858, 0970912761
соціальна підтримка 0958071841

Миколаївська область

психологічна підтримка 0958071802
соціальна підтримка 0963570648, 0935353190

Графік роботи:
пн-пт: 9:00 – 18:00 год

Чат-боти

Домашнє насильство

Міністерство внутрішніх справ України

@police_helpbot

Чат-бот допоможе:

- 1 Викликати поліцію та «швидку»
- 2 Знайти координати найближчих соціальних служб та організацій
- 3 З'ясувати, де знаходяться спеціалісти, які надають безкоштовну правову допомогу

ПОЛІЦІЯ

СИСТЕМА БПА ЗАПУСТИЛА ТЕЛЕГРАМ-ЧАТ ПРОТИДІЇ ДОМАШНЬОМУ НАСИЛЬСТВУ

СтопНасильство (я СтопНасильство)

Правова допомога протидії насильству

@Non_Violence_Bot

SEND MESSAGE

СУПРОВІД

Перекладач жестової мови

Проект «Почуй мене»

Натисніть цей знак в правому нижньому кутку екрана

Електронні канали консультування:

NHL 116123

<https://www.facebook.com/lastradaukraine/>

[lastradaukraine](https://www.instagram.com/lastradaukraine/)

hotline@la-strada.org.ua

Цілодобова «гаряча лінія» 1539 Міністерства соціальної політики України з консультування та забезпечення зворотного зв'язку для осіб з інвалідністю